

Inntektsutjevning og insentiver

Knut Ingar Westeren

Inntektsutjevning og insentiver

Knut Ingar Westeren



Høgskolen i Nord-Trøndelag

Utredning nr 102

Avdeling for økonomi, organisasjon og ledelse

ISBN 978-82-7456-565-4

ISSN 1504-6354

Steinkjer 2008

Forord

I 2004 ble det undertegnet en kontaktet mellom Landsdelsutvalget og Høgskolen i Nord-Trøndelag om å gjennomføre et prosjekt i tilknytning til det arbeid som var i gang på statlig nivå med oppnevning av et nytt inntektssystemutvalg i oktober 2003. Moen-utvalget har fungert som styringsgruppe for prosjektet. Moen-utvalget har fått navn etter sin leder Alf Daniel Moen, som er fylkesrådsleder i Nord-Trøndelag. Øvrige medlemmer i utvalget fra LU er Rolf Knoph (Nordland), Britt Skinstad Nordlund (Troms) og Inger Lise Balandin – nestleder (Finnmark). Kommunenes Sentralforbund i de fire nordligste fylkene er representert i styringsgruppa ved Bjørn Skjelstad (Nord-Trøndelag), Alf Ivar Samuelsen (Nordland), Rita Roaldsen (Troms) og Kjell H. Sæther (Finnmark). Sekretær for Moen-utvalget er Eirik Fiva, LU.

I dette prosjektet er det gjennomført en omfattende datainnsamling i den forstand at vi har tatt kontakt med ledelsen i alle kommuner i landet. Videre har vi hatt mer omfattende kontakt med om lag 80 kommuner i forbindelse med den datainnsamling som ble gjennomført i regi av prosjektet. Vi vil rette en stor takk til alle kommuner som har bidratt i prosjektet. Videre vil vi takke Inger Elisabeth Holen for at vi har fått bruke hennes oppgave og datamateriale.

Vitenskaplig assistent Renate Bjørshol har hatt hovedansvaret for datainnsamlingen i tidsrommet fra august 2004 til august 2005. Nina Solbakk tok over som vitenskaplig assistent for prosjektet fra august 2005. Forsker Dag Kolsrud i Statistisk Sentralbyrå har fungert som rådgiver i prosjektet. En stor takk til alle som har bidratt imidlertid må det understrekes at prosjektlederen står ansvarlig for innholdet i den rapport som her legges fram.

Steinkjer, mars 2008

Knut Ingar Westeren
Prosjektleder

Innhold

Forord	i
1 Innledning og bakgrunn for prosjektet	1
2 Holdning til næringsutvikling i minsteinntektskommuner og andre kommuner	5
2.1 Datagrunnlag	5
2.2 Holdninger til kommunalt engasjement i næringsutvikling hos norske kommunestyrerepresentanter - sammenligning av resultatene fra analysene i 1990 og 2004	7
2.3 Holdninger til virkemiddelbruk - sammenligning av resultatene fra analysene i 1990 og 2004	17
2.4 Statistiske tester	25
3 Nærmere om inntektsfordelingseffekter av et system med kompensasjonsgrad	27
Referanser	32
Vedlegg 1: Kommuner med i prosjektene i 1990 og 2004	33
Vedlegg 2: Inntektsutjevning med og uten kompensasjonsgrad for 1999 alle kommuner og sortert etter skatt per innbygger	35

1. Innledning og bakgrunn for prosjektet

Inntektssystemet, slik vi kjenner det nå, ble innført i 1986 og hadde to tilskuddsformer som de sentrale, inntektsutjevning og utgiftsutjevning. Logikken bak inntektsutjevningen bygde på den ordningen vi hadde før 1986 med fordeling av tilskudd til kommunene gjennom skattefordelingsfondet. I perioden 1986-93 var utgangspunktet for inntektsutjevningen at det først ble beregnet en grense for hvilke kommuner som skulle få inntektsutjevning, et minsteinntektsnivå per innbygger, ut fra de bokførte skatteinntekter kommunen hadde to år før beregningsåret. Som eksempel kan vi bruke 1990 hvor minsteinntektstilskuddet ble beregnet ut fra skatteinntekter i 1988 og minsteinntektsnivået var da 93,1 % av gjennomsnittlig skatteinntekt per innbygger på landsbasis med tillegg på henholdsvis 8 %, 17,5 % og 50 % for kommunene i henholdsvis Nordland, Troms og Finnmark. Videre ble det beregnet et trekk på 5 % av skatteinntekter på over 110 % av landsgjennomsnittet og på 45 % av skatteinntekter over 144 % av landsgjennomsnittet. Systemet for fylkeskommunene hadde prinsipielt samme utgangspunkt, men teknisk sett en litt annen utforming. I de følgende avsnitt vil vi i hovedsak omtale primærkommunene.

Systemet ble endret fra og med 1994 ved at de spesielle satsene for Nord-Norge ble tatt ut av inntektsutjevningen og det ble innført et eget Nord-Norge tilskudd med tilskuddssatser i faste kroner per innbygger. I 1994 ble det via inntektsutjevningen utjevnet skatteinntekter opp til 96,2 % av landsgjennomsnittet og trekkordningen fungerte slik at det ble trukket 50 % av skatt ut over 140 % av skatt per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet.

I NOU 1996:1, "Et enklere og mer rettferdig inntektssystem for kommuner og fylkeskommuner" kommer forslaget om å endre systemet for inntektsutjevning ved å innføre:

- Referansenivå
- Kompensasjonsgrad

En viktig del av begrunnelsen for forslaget er, som det heter i NOU 1996:1, at "*Forslaget kan gi sterkere incentiver til næringsutvikling*". Videre heter det i NOU 1996:1, avsnitt 10.2:

"I vurderingen av hvor stor vekt som skal legges på inntektsutjevning, må det også tas hensyn til at virkningen på kommunale og fylkeskommunale finanser ikke er det eneste motivet for å drive næringspolitikk. Det kan være vel så viktig at et velfungerende næringsliv med gode

sysselsettingsmuligheter er et gode i seg selv. Dette tilsier at man kan sette relativt ambisiøse mål for inntektsutjevningen uten at insentivene til å drive næringspolitikk forsvinner. En forskningsrapport fra Handelshøyskolen BI (Holen 1994) belyser dette spørsmålet. Rapporten bygger på en spørreundersøkelse av lokalpolitikere i 74 tilfeldig valgte kommuner.”

Videre heter det i samme avsnittet:

”Da politikerne i minsteinntektskommunene er mest positive til kommunal næringspolitikk, peker disse resultatene i retning av at andre forhold enn hensynet til kommunale finanser er dominerende for kommunenes næringspolitiske engasjement”.

På denne bakgrunn slås det fast i avsnitt 10.3:

”Foreliggende forskning kan ikke dokumentere noen klar sammenheng mellom kommunenes næringspolitiske engasjement og graden av inntektsutjevning, jmfør kap 10.2.”

Dette leder til følgende konklusjon når det gjelder forslaget i NOU 1996:1 om å innføre referansenivå og kompensasjonsgrad. Utvalget legger til grunn en teoretisk betraktning om at de kommunene som får inntektsutjevning, vil bli mer aktive til å gjennomføre næringspolitikk og skape økt sysselsetting om kommunen får beholde litt av de pengene som kommunen får om den klarer å øke skatteinntektene. Konsekvensen av systemet frem til 1996 var slik at om kommunen var minsteinntektskommune, det vil si at den mottok inntektsutjevningstilskudd, så ville en økning av skatteinntektene, for eksempel via en vellykket næringspolitikk, ikke bety noe for kommunen i tilknytning til inntektsutjevningen så lenge kommunen var minsteinntektskommune.

Inntektssystemutvalget fra 1996 viser til rapporten fra Holen (1994) som konkluderer med at de incentiver utvalget mener det er en god teoretisk begrunnelse for, ikke virker i praksis. Kort oppsummert kan man si at utvalget kommer med et forslag med en grei teoretisk begrunnelse, men når man sjekker om denne begrunnelsen faktisk stemmer med virkeligheten, så viser det seg at de antagelser om incentiver som man bygger sitt forslag på, faktisk ikke er til stede i den kommunale virkeligheten, heller tvert imot. I 1997 blir det gjennomført et system med et referansenivå for beregning av det inntektsutjevningstilskuddet på 100 % av gjennomsnittlig skatteinntekt for kommunene og en kompensasjonsgrad på 95 %. Det vil si at en kommune med skatteinntekter under 100 % av

landsgjennomsnittet (referansenivået) vil få kompensert 95 % av differansen mellom kommunens skatteinntekter og referansenivået.

Fra og mer år 2000 blir det innført løpende inntektsutjevning i den forstand at inntektsutjevningen for den enkelte kommune beregnes fortløpende flere ganger i løpet av året etter hvert som skatteinngangen foreligger. Dette innebærer at vi slipper å bruke 2 år gamle skattetall for å beregne inntektsutjevningen. Inntektsutjevningen for 2004 baseres på at kommuner med skatt på under 110 % av landsgjennomsnittet får kompensert 90 % av forskjellen mellom egen skatt og dette referansenivået. I tillegg trekkes kommuner med skatteinntekt på over 134 % av landsgjennomsnittet 50 % av skatteinntekten over dette treknivået.

For 2005 endres igjen systemet slik at inntektsutjevningen blir en kombinasjon av symmetrisk utjevning og tilleggskompensasjon. Referansenivået setter lik landsgjennomsnittet og kompensasjonsgraden settes i utgangspunktet til 55 %. Videre innføres tilleggskompensasjon tilsvarende 35 % av forskjellen mellom egen skatteinntekt og 90 % av landsgjennomsnittet. Nærmere detaljer om dette fremgår av Grønt hefte for 2005 og 2006.

Det prinsipielle poenget er følgende. Frem til og med 1996 hadde vi et system med et gitt referansenivå og en kompensasjonsgrad på 100 %. Det vil si at alle minsteinntektskommuner faktisk fikk kompensert hele forskjellen mellom egen inntekt og referansenivået. Når vi innfører en kompensasjonsgrad på for eksempel 10 % så reduseres beløpet kommunene som er med i inntektsutjevningen tilsvarende. Dette har en inntektsfordelingseffekt i den forstand at om vi:

- sammenligner to systemer for inntektsutjevning, et med og et uten kompensasjonsgrad
- deler ut samme beløp til inntektsutjevning

så vil systemet med kompensasjonsgrad ta fra de fattigste og gi til de rikeste sammenlignet med systemet uten kompensasjonsgrad.

Denne rapporten tar opp to sentrale spørsmål som ble reist i NOU 1996:1:

- Hvor god er begrunnelsen for å innføre kompensasjonsgrad
- Hvilke virkninger har dette.

Heller ikke her vil vi gi en fullstendig diskusjon av dette ut fra alle tenkelige synsvinkler, men gå videre i forhold til den hovedbegrunnelse som ble gitt i NOU 1996:1, nemlig at et system med kompensasjonsgrad kan gi insentiver for næringsutvikling. I NOU 1996:1 refererer man til forskning Holen (1994) som ikke er i tråd men denne begrunnelsen, heller tvert i mot. I denne rapporten vil vi vise hvilke resultater man kommer fram til når vi gjennomfører tilsvarende undersøkelse i 2004 som Holen refererer til i sin rapport. Finner vi i 2004 en begrunnelse for at næringspolitiske insentiver kan brukes som begrunnelse for kompensasjonsgrad i inntektsutjevningen, et spørsmål som ikke reises på forskningsmessig grunnlag i utredningen fra det nye inntektssystemutvalget i NOU 2005:18.

I NOU 1996:1 er det også regnet ut hvordan ordninger med og uten kompensasjonsgrad slår ut for kommunene. I kapittel 4 i denne rapporten er det nærmere redegjort med et regneeksempel for hvordan inntektsfordelingseffektene faktisk slår ut.

2 Holdninger til næringsutvikling i minsteinntektskommuner og andre kommuner

2.1 Datagrunnlag

Utgangspunktet for datainnsamlingen i denne delen av prosjektet er :

Holen, Inger Elisabeth: Lokal næringsutvikling, Handelshøyskolen BI, 1994.

Analysene til Holen bygger igjen på tidligere innsamlet datamateriale som Holen har fått adgang til via sin veileder på Bedriftsøkonomisk Institutt, professor Rune Sørensen. I dette prosjektet har vi fått tilsendt grunnlagsmaterialet fra Sørensen, både det som gjelder hvilke kommuner som var med i datainnsamlingen og den opprinnelige kodeboka for spørsmålene som ble benyttet og svarene.

Holen gjør rede for at hennes datamateriale bygger på undersøkelser blant 74 kommuner og disse utgjør et sannsynlighetsutvalg av alle landets kommuner. I dette ligger det at utvalget ble trukket på en slik måte at det på best mulig måte skal være representativt for alle kommuner i Norge. Fra det datamaterialet vi har fått se fra professor Sørensen fremgår det at 78 kommuner opprinnelig var med i utvalget. Det er disse 78 kommunene som har ligget til grunn for den datainnsamling som er blitt gjennomført i dette prosjektet. I vedleggstabell 1 er det gitt en tabell over hvilke kommuner som opprinnelig var med i utvalget Holen bygger på og hvilke kommuner vi har fått svar fra i dette prosjektet.

Holen refererer at svarprosenten i undersøkelsen var i overkant av 70 %. I undersøkelsen til Holen legger hun til grunn at ordfører og varaordfører er regnet som kommunestyrerepresentanter, men disse er ikke spesifisert særskilt i datamaterialet. Vi har fått opplyst at det er grunn til å regne med at de fleste ordførere og varaordførere var med i det utvalget av kommuner Holen brukte. I rapporten til Holen er det redegjort for noen statistiske tester som er gjennomført for å teste representativiteten i datamaterialet. Alt tyder på at utvalget av kommuner er trukket slik at det er representativt for kommunene i Norge.

Holen deler opp kommunene i 2 grupper, minsteinntektskommuner og andre kommuner. Denne oppdelingen bygger på inntektssystemet og hvordan tallene der slo ut slik det er referert i Grønt hefte fra 1990, Beregningsteknisk dokumentasjon for St. prp. nr 1 (1989-1990), rundskriv H-50/89. I 1990 var 331 kommuner minsteinntektskommuner av de 448

som landet var inndelt i. Disse opplysningene kommer fra Tabell 8 i Grønt hefte for 1990 hvor det fremgår at minsteinntektsnivået da var på 93,1 % av gjennomsnittlig skatteinntekt per innbygger ut fra skattetall for 1988.

Datainnsamlingen i tilknytningen til dette prosjektet ble gjennomført i annet halvår i 2004 og vi tok da kontakt med de 78 kommunene som stod på den opprinnelige lista vi fikk fra prosjektet til Holen. Blant de 78 kommunene fikk vi svar fra 7 som ikke ville være med i undersøkelsen og på den bakgrunn valgte vi å ta inn 9 nye kommuner. Datainnsamlingen ble foretatt ved at en medarbeider i prosjektet tok kontakt med samtlige kommuner og ba de dele ut spørreskjemaene under et kommunestyremøte og samle de inn igjen når møtet var over. I hovedsak vil det si at vi ba formannskapssekretærene passe på utfylling av skjemaene og retur av disse til oss.

Dette var et omfattende arbeid som i stor grad har fungert bra. I 5 kommuner var det slik at vi ikke fant noe høvelig kommunestyremøte og spørreskjemaene ble da levert ordfører og varaordfører som svarte og returnerte spørreskjemaene til oss. I 8 kommuner ble spørreskjemaene delt ut og besvart i løpet av et formannskapsmøte. Totalt sett fikk vi tilbake 959 spørreskjemaer fra 80 kommuner, noe som innebærer at vi har resultater fra kommunestyrerepresentanter i 75 kommuner. Dette gir en svarprosent på 64% ut fra følgende beregninger. I de kommuner hvor vi har delt ut skjemaene under et formannskapsmøte har vi regnet sum antall formannskapsmedlemmer som den totale populasjonen. I de kommunene hvor vi kun har spurt kommuneledelsen har vi regnet dem som den totale populasjon. Videre er det interessant å observere at svært mange kommunestyre har redusert i antall medlemmer fra 1990 til 2004.

Vi har også testet representativiteten i det materialet som ble samlet inn i 2004 blant annet ved å se på den politiske representativiteten i materialet sammenlignet med landet totalt sett. Det vil si at vi har sett på andelen av for eksempel representanter fra Arbeiderpartiet i de kommunene som er med i materialet sett i forhold til andelen av representanter for Arbeiderpartiet på landsbasis. Vi finner at korrelasjonen mellom tall fra det innsamlede utvalget og totalt for landet er god, det vil si en korrelasjonskoeffisient på rundt 0,9, noe som er på samme nivå som i undersøkelsen til Holen.

Det sentrale punktet i denne undersøkelsen er å gjennomføre en datainnsamling med samme spørsmål og opplegg slik at vi får data fra 2004 som er sammenlignbare med de Holen bruker og som var innsamlet i 1990. I forrige avsnitt ble det redegjort for hvordan Holen deler inn i minsteinntektskommuner og andre kommuner. Etter 1990 er systemet for inntektsutjevning endret flere ganger og definisjonen av minsteinntektskommuner, det vil si en kommune som mottar inntektsutjevning, har også endret seg. I tabellene som følger med opplysninger fra undersøkelsen i 2004 så har vi valgt å bruke samme inndeling av kommuner som Holen gjorde i 1990.

Det er vurdert to alternative måter å dele inn kommunene på i 2004. Den første går ut på å si at sammenlignbare minsteinntektskommuner i 2004 defineres som de kommunene som er 73,7 % av de med lavest inntekt. Da blir det relativt få kommuner som bytter plass fra minsteinntektskommuner til andre kommuner og andre veien når vi sammenligner 1990 med 2004.

Det andre alternativet er å si at minsteinntektskommuner er de som i 2004 mottar inntektsutjevning. Inntektsutjevningen i 2004 var basert på at kommuner med skatt på under 110 % av landsgjennomsnittet fikk kompensert 90 % av forskjellen mellom egen skatt og referansenivået. Om de bruker denne definisjonen endrer relativt mange kommuner status i 2004 sammenlignet med 1990 og andelen andre kommuner (det vil si kommuner som ikke mottar inntektsutjevning) blir såpass liten at det kan stilles spørsmålstegn ved representativiteten. Videre blir det da også slik at kommuner kommer i en annen gruppe, ikke for det at inntektsnivået i kommunen har endret seg vesentlig, men fordi at reglene er endret. Summert opp finner vi argumentene best for å beholde den opprinnelige inndelingen i minsteinntektskommuner og andre kommuner og mener sammenlignbarheten over år da blir best.

2.2 Holdninger til kommunalt engasjement i næringsutvikling hos norske kommunestyrerepresentanter - sammenligning av resultatene fra analysene i 1990 og 2004.

Det spørreskjemaundersøkelsen som ble gjennomført i 1990 og som vi har kopiert i 2004 tar opp, er først å kartlegge holdninger til kommunalt engasjement i næringsutvikling hos norske kommunestyrerepresentanter. Dette er et tema som er tatt opp i mange sammenhenger og det er gjennomført mange evalueringer av kommunenes bruk av virkemidler i næringspolitikken,

flere referanser til dette finnes for eksempel hos Bukve (200x). I denne undersøkelsen er ikke hovedhensikten å vurdere om kommunal næringspolitikk har vært vellykket eller ikke, men å se på hvilke holdninger og synspunkter kommunestyrerepresentanter har i forhold til hvilke virkemidler som kan brukes. Nedenfor gjengis resultatene fra Holen, det vil si svarfordelingene fra 1990 og fra undersøkelsen fra 2004.

Tabell 2.1 Påstander om hva kommunene bør engasjere seg i, resultater fra Holen 1990

Påstand	Minsteinntekts-kommuner i %	Andre kommuner i %	Alle kommuner i %
Kommunene bør konsentrere seg om å yte tjenester og ikke engasjere seg i annen virksomhet	12,4	19,7	15,0
Kommunen bør også engasjere seg i å utvikle næringsgrunnlaget i kommunen (for eksempel tilrettelegging av arealer)	73,7	65,2	70,7
Kommunen bør også engasjere seg direkte i privat nærings-virksomhet (for eksempel med lånegarantier og finansiering av privat virksomhet)	6,4	6,7	6,5
Tvil/vet ikke	7,6	8,3	7,8
Totalt	100,1	99,9	99,9
N	1402	745	2148

Tabell 2.2 Påstander om hva kommunene bør engasjere seg i, resultater fra 2004

Påstander om hva kommunene bør engasjere seg i	Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
	Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
Kommunen bør konsentrere seg om å yte tjenester og ikke engasjere seg i annen virksomhet	44	6,5%	31	11,1%	75	7,8%
Kommunen bør også engasjere seg i å utvikle næringsgrunnlaget i kommunen (for eksempel tilrettelegging av arealer)	561	82,5%	229	82,1%	790	82,4%
Kommunen bør også engasjere seg direkte i privat næringsvirksomhet (for eksempel med lånegarantier og finansiering av privat virksomhet)	54	7,9%	10	3,6%	64	6,7%
Vet ikke	5	,7%			5	,5%
Ikke besvart	16	2,4%	9	3,2%	25	2,6%
Sum	680	100,0%	279	100,0%	959	100,0%

Den første påstanden kommunestyrerepresentantene blir spurt om å forholde seg til er i hvilken grad kommunene bør konsentrere seg om å yte tjenester og ikke engasjere seg i annen virksomhet. I 1990 var synspunktene slik at 12,4 % av representantene i minsteinntektskommuner mente dette, mens 19,7 % av representantene i andre kommuner krysset av for dette alternativet. I 2004 er de tilsvarende tallene 6,5 % og 11,1 %. Det interessante her er at andelen som totalt sett mener at kommunene ikke bør engasjere seg i annen virksomhet enn primæraktivitetene er temmelig nøyaktig halvert på 14 år. Dette er ikke så overraskende sett i forhold til synspunktene om kommunens mer aktive rolle generelt sett.

For å ta stilling til denne påstanden har respondentene tre mulige alternativer og det andre alternativet har en formulering om kommunen også bør engasjere seg i å utvikle næringsgrunnlaget i kommunen (som for eksempel tilrettelegging av arealer). Dette er på mange måter den tradisjonelle virkemiddelbruken kommunene har i forhold til næringslivet. Resultatene er at vi ser en relativt stor økning for alle kommuner fra 1990 til 2004 når det gjelder en positiv holdning til å utvikle næringsgrunnlaget i kommunen med tradisjonelle

virkemidler. Andelen som svarer positivt på dette i 2004 er over 80 % i begge grupper av kommuner, men litt større i minsteinntektskommunene.

Den tredje påstanden man ber kommunestyrerepresentantene forholde seg til er om kommunen også bør engasjere seg direkte i privat næringsvirksomhet for eksempel med lånegarantier og finansiering. Her er resultatet at totalt sett i alle kommuner så er andelen svært lik fra 1990 (hvor den var på 6,5 %) og til 2004 hvor den er på 6,7 %. Mens holdningene var grovt sett like til dette i 1990, så er det nå en overvekt av representanter fra minsteinntektskommunene som mener at kommunen bør vise direkte engasjement i privat næringsvirksomhet (andelen er i 2004 på 7.9 %) sett i forhold til andre kommuner hvor andelen som mener dette er på 3,6 %.

Vi kan si at for alle kommuner er det slik at holdningen har endret seg i retning av å bli mer aktiv i forhold til en tradisjonell virkemiddelbruk. Forskjellen mellom minsteinntektskommuner og andre kommuner har nå i større grad forflyttet seg til engasjement direkte i privat næringsvirksomhet hvor minsteinntektskommunene nå er mer positive enn andre kommuner. Totalt sett kan vi fortsatt si at minsteinntektskommunene har en mer positiv og aktiv holdning til hva kommunene bør engasjere seg i enn andre kommuner. Det er interessant å se disse resultatene i lys av at tidsrommet fra 1990 til 2004 i stor grad har vært en periode hvor markedstenkning og konkurranseutsetting har funnet sted i kommunal sektor. Selv på denne bakgrunn har kommunestyrerepresentantene en mer positiv holdning til kommunen som et aktivt instrument i næringsutvikling både i minsteinntektskommuner og andre kommuner.

I tilknytning til dette prosjektet er det også gjort en datainnsamling hvor vi har sendt ut det samme spørreskjema til ordfører og varaordfører i samtlige kommuner i Norge. Denne undersøkelsen ble gjort sammen med den andre i annet halvår 2004 og vi fikk svar fra 228 av landets 443 kommuner, det vil si en svarprosent på 52 %. Til sammen fikk vi svar fra 400 ordførere og varaordførere Tabell 2.3 gir resultatene når vi ber ordførere og varaordførere forholde seg til de samme tre påstandene om hva kommunene bør engasjere seg i når det gjelder tiltak for å utvikle næringsgrunnlaget i kommunen.

Tabell 2.3 Påstander om hva kommunene bør engasjere seg i, resultater ordfører og varaordfører fra 2004

Påstander om hva kommunene bør engasjere seg i	Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
	Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
Kommunen bør konsentrere seg om å yte tjenester og ikke engasjere seg i annen virksomhet	8	2,7%	5	5,0%	13	3,3%
Kommunen bør også engasjere seg i å utvikle næringsgrunnlaget i kommunen (for eksempel tilrettelegging av arealer)	270	90,3%	89	88,1%	359	89,8%
Kommunen bør også engasjere seg direkte i privat næringsvirksomhet (for eksempel med lånegarantier og finansiering av privat virksomhet)	20	6,7%	7	6,9%	27	6,8%
Vet ikke						
Ikke besvart	1	,3%			1	,3%
Sum	299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Resultatet er at den politiske ledelsen i kommunen har en mer offensiv holdning for at kommunen skal engasjere seg enn resultatene når vi ser på alle kommunestyrerepresentantene. Kun 3,3 % av ordfører og varaordførere mener at kommunen ikke skal engasjere seg i tiltak for å utvikle næringsgrunnlaget og blant disse er det flere i andre kommuner (5 %) enn i minsteinntektskommuner (2,7 %). Når det gjelder spørsmålet om kommunen også bør engasjere seg direkte i privat næringsvirksomhet så mener totalt sett 6,8 % dette og tallet er i hovedsak det samme både for minsteinntektskommuner og andre kommuner. Også for dette datamaterialet har vi brukt definisjonen av minsteinntektskommune for statistikken for inntektsutjevning fra 1990. Om vi ser på tall basert på inntektsutjevning fra 2004 og grupperer disse tilsvarende som i 1990 så finner vi forbausende små endringer i tallene, det vil si at strukturen i svarene blir den samme.

Tabell 2.4a Fordeling av respondenter på grupper i undersøkelsen av 80 kommuner

	Minsteinntekts-kommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
	Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
Ordfører	29	4,3%	8	2,9%	37	3,9%
Varaordfører	21	3,1%	13	4,7%	34	3,5%
Kommunestyrerep.	630	92,6%	258	92,5%	888	92,6%
Sum	680	100,0%	279	100,0%	959	100,0%

Tabell 2.4b Fordeling av respondenter på grupper i undersøkelsen av 228 kommuner

	Minsteinntekts-kommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
	Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
Ordfører	171	57,2%	57	56,4%	228	57,0%
Varaordfører	128	42,8%	44	43,6%	172	43,0%
Sum	299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

I den neste delen av spørreskjemaet blir respondentene bedt om å ta stilling til hvor enig eller uenig man er i 4 påstander om kommunalt engasjement i næringsutvikling og næringsvirksomhet. Den første påstanden er at "Kommunen har ingen forutsetninger for å engasjere seg i privat næringsvirksomhet". Med denne påstanden prøver man å fange opp hvilken tro man har på at kommunen faktisk klarer å bidra til positiv utvikling i privat næringsvirksomhet. Resultatene framgår av tabellene nedenfor.

Tabell 2.5 Kommunene har ingen forutsetninger for å engasjere seg i privat næringsvirksomhet, resultater fra Holen 1990

Svaralternativ	Minsteinntekts-kommuner i %	Andre kommuner i %	Alle kommuner i %
Helt enig	36,0	39,9	37,3
Delvis enig	32,2	25,3	29,8
Delvis uenig	18,6	20,8	19,3
Helt uenig	11,2	11,6	11,4
Kan ikke svare	2,0	2,5	2,2
Sum	100,0	100,1	100,0
N	1379	735	2114

Tabell 2.6 Kommunene har ingen forutsetninger for å engasjere seg i privat næringsvirksomhet, resultater fra 2004

Svaralternativ		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Helt enig	147	21,6%	79	28,3%	226	23,6%
	Delvis enig	163	24,0%	73	26,2%	236	24,6%
	Delvis uenig	202	29,7%	67	24,0%	269	28,1%
	Helt uenig	148	21,8%	55	19,7%	203	21,2%
	Vet ikke	8	1,2%	1	,4%	9	,9%
	Ikke besvart	12	1,8%	4	1,4%	16	1,7%
Sum		680	100,0%	279	100,0%	959	100,0%

Av tallene for 1990 fremgår det at 37,3 % var helt enig og 29,8 % delvis enig i denne påstanden, det vil si at kommunen har ingen forutsetninger for å engasjere seg i privat næringsvirksomhet. Dette innebærer at 67,1 % eller 2 av 3 kommunestyrerepresentanter er enig i påstanden, mens da altså 1/3 er uenige i påstanden. Når vi fordeler svarene på minsteinntektskommuner og andre kommuner i dataene fra 1990 viser resultatene ingen klar konklusjon.

Svarene på denne påstanden som fremkom i 2004 gir et annet bilde. For det første har tyngdepunktet i svarene endret seg slik at det nå er litt flere av representantene som er uenige i påstanden, det vil si at man mener at kommunen har forutsetninger for å engasjere seg i privat næringsvirksomhet. For det andre er det nå forskjell mellom minsteinntektskommuner og andre kommuner i den forstand at det er systematisk flere i minsteinntektskommunene som er uenig i påstanden, det vil si at man har større tro i minsteinntektskommunene for at kommunen har forutsetninger for å engasjere seg i privat næringsvirksomhet enn i andre kommuner. Vi må gå ut fra at det ligger 14 års erfaring med kommunal tiltaksarbeid mellom de to undersøkelsene og resultatene tyder på at kommunene i sum må ha hatt flere positive enn negative erfaringer med dette siden synspunktene blant kommunestyrerepresentanter har endret såpass mye.

Den neste påstanden kommunestyrerepresentantene blir bedt om å ta stilling til er om det er for risikabelt for kommunen å delta i private næringsprosjekter. I begrepet risiko synes det her

å være naturlig å legge at kommunen kan tape pengene og at det derved burde vært bedre for kommunen å brukt sine økonomiske ressurser i kommunal tjenesteproduksjon. Som det fremgår av tabell 2.7 så var nær 75 % av alle som svarte i 1990 enige eller delvis enig i at det var for risikabelt å delta i private næringsprosjekter. I 2004 er om lag 62 % enige i den samme påstanden slik at det fortsatt er et flertall som mener at det er for risikabelt for kommunene å delta i private næringsprosjekter, men at dette flertallet er redusert.

Tabell 2.7 Det er for risikabelt for kommunen å delta i private næringsprosjekter, resultater fra Holen 1990

Svaralternativer	Minsteinntekts-kommuner i %	Andre kommuner i %	Alle kommuner i %
Helt enig	36,6	39,1	39,1
Delvis enig	40,3	35,8	35,8
Delvis uenig	15,9	15,4	15,4
Helt uenig	5,3	6,8	6,8
Kan ikke svare	1,9	2,9	2,9
Sum	100,0	100,0	100,0
N	1367	723	

Tabell 2.8 Det er for risikabelt for kommunen å delta i private næringsprosjekter, resultater fra 2004

Svaralternativer	Minsteinntekts-kommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
	Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
Helt enig	165	24,3%	95	34,1%	260	27,1%
Delvis enig	238	35,0%	100	35,8%	338	35,2%
Delvis uenig	169	24,9%	55	19,7%	224	23,4%
Helt uenig	85	12,5%	19	6,8%	104	10,8%
Vet ikke	8	1,2%	2	,7%	10	1,0%
Ikke besvart	15	2,2%	8	2,9%	23	2,4%
Sum	680	100,0%	279	100,0%	959	100,0%

I svarene fra 1990 var det også vanskelig å finne et klart mønster når det gjalt minsteinntektskommuner i forhold til andre kommuner, mens det i svarene fra 2004 er et klart mønster i retning av at minsteinntektskommuner har en større svarprosent som er delvis eller

helt uenig i påstanden. Det er interessant å slå fast at både når det gjelder spørsmålsstillingen om kommunens forutsetninger og kompetanse, og om risiko så har svarene endret seg både i nivå og struktur i samme retning for begge disse problemstillingene fra 1990 og til 2004.

Den neste problemstillingen man blir bedt om å forholde seg til er om engasjement i næringsvirksomhet er nødvendig for å redusere arbeidsledigheten i kommunen. Det er trolig slik at svarene på dette spørsmålet avhenger av hvor stor arbeidsledigheten er i kommunen og dermed hvor stort problem dette utgjør. Nå er det slik at arbeidsledigheten i kommunesektoren varierer betydelig fra kommune til kommune, det gjorde den både i 1990 og i 2004. Når vi sammenligner resultatene på spørsmålet fra 1990 til 2004 så ser vi at både nivåene og strukturen i svarene er relativt like. Litt over 60 % er helt enig eller delvis enig i denne påstanden på begge de to tidspunktene og strukturen i svarene er også rimelig lik i den forstand at vi har en noe høyere andel av minsteinntektskommuner som er enige i denne påstanden både i 1990 og 2004.

Tabell 2.9 Engasjement i næringsvirksomhet er nødvendig for å redusere arbeidsledigheten i kommunen, resultater fra Holen 1990

Svaralternativer	Minsteinntektskommuner i %	Andre kommuner i %	Alle kommuner i %
Helt enig	23,2	20,1	22,1
Delvis enig	42,5	38,8	41,2
Delvis uenig	15,0	14,1	14,7
Helt uenig	17,8	24,7	20,2
Kan ikke svare	1,5	2,3	1,8
Sum	100,0	100,0	100,0
N	1380	730	2110

Tabell 2.10 Engasjement i næringsvirksomhet er nødvendig for å redusere arbeidsledigheten i kommunen, resultater fra 2004

Svaralternativer		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Helt enig	192	28,2%	58	20,8%	250	26,1%
	Delvis enig	243	35,7%	98	35,1%	341	35,6%
	Delvis uenig	109	16,0%	53	19,0%	162	16,9%
	Helt uenig	122	17,9%	64	22,9%	186	19,4%
	Vet ikke	4	,6%	4	1,4%	8	,8%
	Ikke besvart	10	1,5%	2	,7%	12	1,3%
Sum		680	100,0%	279	100,0%	959	100,0%

Den neste spørsmålsstillingen går på om private bedrifter viser lite initiativ til å etablere seg i kommunen og at det derfor er nødvendig for kommunen å delta i næringsvirksomhet. Her blir altså kommunestyrerepresentantene bedt om å forholde seg til en plan-markedsproblemstilling ut fra en tankegang om at marked som styringsmekanisme ikke fungerer godt nok i distriktene og at vi derfor må fylle på med offentlige virkemidler. I 1990 var vel 56 % av alle spurte helt eller delvis enig i at offentlig engasjement var nødvendig for de private bedrifter viste for lite initiativ. I 2004 er denne andelen gått ned til 45 %. Når det gjelder fordelingen mellom minsteinntektskommuner og andre kommuner så var det både i 1990 og i 2004 en større andel som mente at det var nødvendig for kommunen å delta blant minsteinntektskommunene enn blant andre kommuner.

Tabell 2.11 Engasjement i næringsvirksomhet er nødvendig fordi private bedrifter viser lite initiativ til å etablere seg i kommunen, resultater fra Holen 1990

Svaralternativer	Minsteinntektskommuner i %	Andre kommuner i %	Alle kommuner i %
Helt enig	21,8	18,0	20,5
Delvis enig	38,0	33,2	36,3
Delvis uenig	17,2	16,1	16,8
Helt uenig	20,4	29,7	23,6
Kan ikke svare	2,6	3,0	2,08
Sum	100,0	100,0	100,0
N	1373	727	2100

Tabell 2.12 Engasjement i næringsvirksomhet er nødvendig fordi private bedrifter viser lite initiativ til å etablere seg i kommunen, resultater fra 2004

Svaralternativer		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Helt enig	101	14,9%	35	12,5%	136	14,2%
	Delvis enig	218	32,1%	77	27,6%	295	30,8%
	Delvis uenig	183	26,9%	62	22,2%	245	25,5%
	Helt uenig	155	22,8%	93	33,3%	248	25,9%
	Vet ikke	11	1,6%	6	2,2%	17	1,8%
	Ikke besvart	12	1,8%	6	2,2%	18	1,9%
Sum		680	100,0%	279	100,0%	959	100,0%

Resultatene fra dette spørsmålet må sees i sammenheng med en økonomiske situasjon landet er i. I 1990 var vi på bunnen av en kraftig nedgangskonjunktur med stor arbeidsledighet mens vi i 2004 var i en langt bedre situasjon med lavere arbeidsledighet og en klart større optimisme i næringslivet.

2.3 Holdninger til virkemiddelbruk - sammenligning av resultatene fra analysene i 1990 og 2004.

Rapporten til Holen gjengir også resultater fra en spørreundersøkelse om kommunalt tiltaksarbeid som Østlandsforskning gjennomførte i 1989. Undersøkelsen måler kommunenes egne oppfatninger av i hvor stor grad de bruker de forskjellige virkemidlene og disse er:

1. Grunnlagsinvesteringer
2. Lånegarantier
3. Utleiebygg
4. Aksje- og andelstegning
5. Opplæring/kurs
6. Rådgiving
7. Mobiliseringsarbeid
8. Kompetansetiltak
9. Markedsføring

Spørsmålene i Østlandsforskning sin undersøkelse var rettet til kommunen og det er i hovedsak ordføreren som har stått ansvarlig for svarene. I tilknytning til datainnsamlingen i dette prosjektet sendte vi samme spørreskjema til alle kommuner i Norge høsten 2004 som i 1989 og vi ba ordfører og varaordfører om å besvare spørsmålene. Som tidligere opplyst fikk vi svar fra 228 av 443 kommuner og vi fikk til sammen 400 svar, se tabell 2.4b.

I det første spørsmålet ber man respondentene å forholde seg til er bruk av grunnlagsinvesteringer. Når vi ser på svarfordelingene fra 1989 sammenlignet med 2004 så er endringene små mellom de to tidspunktene. Sett fra kommunenes side er grunnlagsinvesteringer et av de mest populære og brukte virkemidlene og i 1989 var det 61,6 % av svarene fra alle kommuner som sa at man brukte grunnlagsinvesteringer svært mye eller mye som virkemiddel. Det tilsvarende tall for 2004 er 65,6 %, det vil si en liten økning. Når det gjelder svarfordelingen mellom kommunetyper i 1989, så ga svarene fra andre kommuner et høyere prosenttall for alternativene svært mye og mye bruk av grunnlagsinvesteringer sammenlignet med minsteinntektskommunene. Strukturen i dette har snudd seg til 2004 hvor grunnlagsinvesteringer er et mer populært virkemiddel i minsteinntektskommuner enn i andre kommuner.

Tabell 2.13 Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, resultater fra Holen 1989

Virkemiddel		Svært mye	Mye	Noe/lite	Ikke	Totalt	
						%	N
Grunnlagsinvesteringer	M	17,0	43,0	38,0	2,1	100,1	235
	A	26,2	39,3	33,3	1,2	100,0	84
	T	19,4	42,2	36,6	1,9	100,1	319
Lånegarantier	M	-	4,5	65,3	30,2	100,0	222
	A	-	6,3	50,0	43,0	100,1	80
	T	-	5,0	61,4	33,7	100,1	302
Utleiebygg	M	2,2	16,7	47,9	33,3	100,1	228
	A	2,4	8,4	43,3	45,8	99,9	83
	T	2,2	14,4	46,8	36,5	99,9	311
Aksje- og andelstegning	M	0,4	6,9	76,7	16,0	100,0	231
	A	1,2	6,0	57,8	34,9	99,0	83
	T	0,6	6,7	71,5	21,2	100,0	314
Opplæring/kurs	M	4,3	21,6	65,1	9,1	100,1	232
	A	-	7,0	64,7	28,2	99,9	85
	T	3,1	17,6	65,1	14,4	100,0	317
Rådgivning	M	10,3	34,8	45,5	9,4	100,0	233
	A	6,0	32,5	53,0	8,4	100,1	83
	T	9,1	34,1	47,7	9,1	100,0	316
Mobiliseringsarbeid	M	0,4	13,4	68,1	18,1	100,0	232
	A	2,5	11,1	66,6	19,8	100,0	82
	T	1,0	12,7	67,8	18,5	100,0	313
Kompetanse-tiltak	M	1,3	8,7	62,3	27,7	100,0	231
	A	-	7,3	56,2	36,6	100,1	82
	T	1,0	8,3	60,8	29,9	100,0	313
Markedsføring	M	1,3	12,7	77,2	8,9	100,1	236
	A	2,5	10,1	78,5	8,9	100,0	79
	T	1,6	12,0	77,5	8,9	100,0	315

M: Minsteinntektskommuner

A: Andre Kommuner

T: Totalt antall kommuner

Tabell 2.14a Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, grunnlagsinvesteringer, resultater fra 2004

Grunnlagsinvesteringer		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	59	19,7%	20	19,8%	79	19,8%
	Mye	143	47,8%	40	39,6%	183	45,8%
	Lite	77	25,8%	22	21,8%	99	24,8%
	Ikke noe	8	2,7%	13	12,9%	21	5,3%
	Vet ikke	6	2,0%	1	1,0%	7	1,8%
	Ikke besvart	6	2,0%	5	5,0%	11	2,8%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14b Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, lånegarantier, resultater fra 2004

Lånegarantier		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	1	,3%	2	2,0%	3	,8%
	Mye	31	10,4%	9	8,9%	40	10,0%
	Lite	128	42,8%	41	40,6%	169	42,3%
	Ikke noe	131	43,8%	44	43,6%	175	43,8%
	Vet ikke	3	1,0%			3	,8%
	Ikke besvart	5	1,7%	5	5,0%	10	2,5%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14c Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, utleiebygg, resultater fra 2004

Utleiebygg		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	9	3,0%	4	4,0%	13	3,3%
	Mye	59	19,7%	26	25,7%	85	21,3%
	Lite	161	53,8%	40	39,6%	201	50,3%
	Ikke noe	67	22,4%	26	25,7%	93	23,3%
	Vet ikke	2	,7%	1	1,0%	3	,8%
	Ikke besvart	1	,3%	4	4,0%	5	1,3%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14d Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, aksje- og andelstegning, resultater fra 2004

Aksje- og andelstegning		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	1	,3%	1	1,0%	2	,5%
	Mye	51	17,1%	17	16,8%	68	17,0%
	Lite	155	51,8%	44	43,6%	199	49,8%
	Ikke noe	84	28,1%	34	33,7%	118	29,5%
	Vet ikke	6	2,0%	2	2,0%	8	2,0%
	Ikke besvart	2	,7%	3	3,0%	5	1,3%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14e Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, opplæring/kurs, resultater fra 2004

Opplæring/kurs		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	2	,7%	2	2,0%	4	1,0%
	Mye	88	29,4%	18	17,8%	106	26,5%
	Lite	150	50,2%	55	54,5%	205	51,3%
	Ikke noe	44	14,7%	17	16,8%	61	15,3%
	Vet ikke	7	2,3%	4	4,0%	11	2,8%
	Ikke besvart	8	2,7%	5	5,0%	13	3,3%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14f Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, rådgivning, resultater fra 2004

Rådgivning		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	34	11,4%	9	8,9%	43	10,8%
	Mye	160	53,5%	42	41,6%	202	50,5%
	Lite	85	28,4%	34	33,7%	119	29,8%
	Ikke noe	14	4,7%	11	10,9%	25	6,3%
	Vet ikke	5	1,7%	2	2,0%	7	1,8%
	Ikke besvart	1	,3%	3	3,0%	4	1,0%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14g Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, mobiliseringsarbeid, resultater fra 2004

Mobiliseringsarbeid		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	17	5,7%	2	2,0%	19	4,8%
	Mye	114	38,1%	29	28,7%	143	35,8%
	Lite	110	36,8%	39	38,6%	149	37,3%
	Ikke noe	29	9,7%	15	14,9%	44	11,0%
	Vet ikke	24	8,0%	7	6,9%	31	7,8%
	Ikke besvart	5	1,7%	9	8,9%	14	3,5%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14h Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, kompetansetiltak, resultater fra 2004

Kompetansetiltak		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	8	2,7%	5	5,0%	13	3,3%
	Mye	120	40,1%	28	27,7%	148	37,0%
	Lite	124	41,5%	46	45,5%	170	42,5%
	Ikke noe	33	11,0%	14	13,9%	47	11,8%
	Vet ikke	6	2,0%	1	1,0%	7	1,8%
	Ikke besvart	8	2,7%	7	6,9%	15	3,8%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Tabell 2.14i Bruk av næringsrettede virkemidler i minsteinntektskommuner og andre kommuner, markedsføring, resultater fra 2004

Markedsføring		Minsteinntektskommuner		Andre kommuner		Alle kommuner	
		Antall	I %	Antall	I %	Antall	I %
	Svært mye	13	4,3%	7	6,9%	20	5,0%
	Mye	117	39,1%	24	23,8%	141	35,3%
	Lite	142	47,5%	58	57,4%	200	50,0%
	Ikke noe	18	6,0%	6	5,9%	24	6,0%
	Vet ikke	3	1,0%	1	1,0%	4	1,0%
	Ikke besvart	6	2,0%	5	5,0%	11	2,8%
Sum		299	100,0%	101	100,0%	400	100,0%

Lånegarantier blir sett på som ett av de mer risikofylte virkemidlene som kommunene kan bruke og dette ser man også av svarfordelingene når vi sammenligner lånegarantier med de andre virkemidlene. I 1989 svarte kun 5 % av kommunene totalt sett at de brukte lånegarantier svært mye eller mye som virkemiddel. Dette virkemiddelet har blitt noe mer populært i tidsrommet 1989-2004 siden det i 2004 er vel 10 % som svarer at man bruker dette virkemiddelet svært mye eller mye. Både i 1989 og 2004 så var bruken av dette virkemiddelet om lag like populært blant minsteinntektskommuner som i andre kommuner.

Det neste virkemiddelet kommunene blir bedt om å vurdere bruken av er utleiebygg. Populariteten til dette virkemiddelet har økt en god del siden det i 1989 var vel 16 % som svarte svært mye eller mye bruk av dette virkemiddelet, mens det i 2004 var vel 24 % som krysset av for de samme svaralternativene. Det som har skjedd når det gjelder kommunetyper er at dette virkemiddelets popularitet i minsteinntektskommuner har holdt seg relativt konstant mens bruken av dette i andre kommuner har økt en god del slik at dette virkemiddelet nå er mer populært i andre kommuner enn i minsteinntektskommuner.

Virkemiddelet aksje- og andelstegning ble i 1989 benyttet relativt lite i den forstand at rundt 7 % av alle kommunene svarte at man brukte dette virkemiddelet mye eller svært mye. Tilsvarende tall for 2004 er vel 17 %. Dette virkemiddelet var om lag like populært blant minsteinntektskommuner som i andre kommuner i 1989 og denne tendensen holder seg også i 2004.

Også tiltak innen opplæring og kurs har økt populariteten betraktelig siden det nå er vel 27 % som benytter dette virkemiddelet svært mye eller mye i 2004 sammenlignet med vel 20 % i 1989. Strukturen i svarene er fortsatt klar i den forstand at minsteinntektskommuner benytter dette virkemiddelet klart mer enn andre kommuner. For virkemiddelet rådgivning ser vi en stor endring når det gjelder popularitet fra 1989 til 2004 i den forstand at rundt 43 % svarte at man benyttet dette virkemiddelet svært mye eller mye i 1989 mens dette tallet har økt til vel 61 % i 2004. Denne økningen kommer trolig som en erkjennelse av at man innen kommunen verken har hatt eller har ønske om å besitte en dekkende kompetanse på alle felter det er aktuelt å arbeide med næringsutvikling og derfor velger å kjøpe tjenester utenfra. Dette virker som en naturlig utvikling når man i samme tidsperioden har en holdningsendring i retning av et mer positivt og aktivt tiltaksarbeid. Også her er strukturen i svarene klar i den forstand at minsteinntektskommuner benytter dette virkemiddelet mer enn andre kommuner

Mobiliseringsarbeid har i stor grad bestått av forskjellige former for bygdemobilisering eller aksjonstiltak på grendenivå eller tiltak i forbindelse med nedlegging av bedrifter. Dette virkemiddelet har blitt klart mer populært etter 1989 noe som framgår av svarene. I resultatene fra spørreundersøkelsen fra 1989 så sier vel 13 % av kommunene at de bruker dette virkemiddelet svært mye eller mye mens det tilsvarende tall i 2004 er 40 %. Dette er et av de klareste uttrykk for hva som har skjedd både når det gjelder holdning til og utbredelse av næringsrettede tiltak blant kommuner. I 1989 var dette virkemiddelet litt mer populært blant minsteinntektskommuner enn andre kommuner mens vi i 2004 ser at utbredelsen har økt kraftig blant minsteinntektskommuner og selv om tiltakets popularitet også har økt i andre kommuner så er forskjellen mellom kommunetyper klart større nå enn for 15 år siden.

Neste gruppe av virkemidler er kalt kompetansetiltak og her er strukturen i svarene naturlig nok lik det vi ser både for gruppen opplæring/kurs og rådgivning. Det vil si at bruken av virkemidlet totalt sett har økt en god del, det vil si fra rundt 9 % som svarte at de brukte dette virkemidlet svært mye eller mye i 1989 til rundt 40 % som gav de samme svaralternativene i 2004. Fordelingen mellom kommunetyper er også klar i den forstand at minsteinntektskommuner har en klart mer positiv holdning til bruk av dette virkemiddelet enn andre kommuner.

Tilskudd til markedsføring har vært et næringsrettet virkemiddel for kommunene i lang tid. Resultatene fra den datainnsamling Holen refererer til fra 1989 viser at vel 13 % av kommunene benyttet seg av dette virkemiddelet enten svært mye eller mye. I 2004 benyttet 40 % av kommunene seg av dette virkemiddelet enten svært mye eller mye, og dette er en kraftig økning sett i forhold til anvendelsen av de andre virkemidlene. Dette er også et virkemiddel hvor forskjellen i anvendelse mellom minsteinntektskommuner og andre kommuner er stor i den forstand at rundt 43 % i minsteinntektskommunene svarte svært mye eller mye på dette mens tilsvarende tall for andre kommuner var rundt 30 %.

Oppsummering

Resultatene fra undersøkelsen i 2004 viser en del interessante utviklingstrekk sett i forhold til tallene fra 1989. Når vi ser på alle de ni virkemidlene under ett, så viser det seg at for seks av disse så benytter minsteinntektskommuner disse i klart større omfang enn andre kommuner,

for to virkemidler så er anvendelsen om lag lik mens ett virkemiddel brukes mer av andre kommuner enn av minsteinntektskommuner.

Det viser seg at kommunesektoren totalt sett benytter seg av følgende virkemiddelgrupper i klart større grad i 2004 enn i 1989:

- Tiltak innen opplæring/kurs, kompetanse og rådgivning
- Mobiliseringstiltak
- Markedsføringstiltak

Disse funnene ser ut til å gå sammen med noen strukturelle trekk i samfunnsutviklingen vi har sett de siste 15 årene i den forstand at vi når det gjelder å utvikle bedriftenes konkurranseevne synes å legge større vekt på kunnskapsfaktoren, både fra bedriftenes side og fra offentlig sektors side. Videre ser vi at den mer aktive holdningen og ønske om å komme nærmere inn når det gjelder næringsutvikling virker i retning til at mobiliseringstiltak blir mer populært. Utviklingen i retning av åpnere markeder for næringsaktiviteter som tidligere har levd et mer beskyttet liv ser vi også at manifesterer seg i økt bruk av markedsføringstiltak.

Det er videre interessant å se at mer tradisjonelle tiltak som grunnlagsinvesteringer, lånegarantier og utleiebygg beholder sin popularitet og anvendelse.

2.4 Statistiske tester

I de analyser Holen gjør av datamaterialet fra 1989 så er det gjort en statistisk test for å undersøke om næringsengasjementet varierer mellom minsteinntektskommuner og andre kommuner. Dette er gjort ved å konstruere en indeks på grunnlag av dataene fra undersøkelsen. Dette har skjedd ved at svaralternativene er blitt gitt numeriske verdier og at man så har beregnet et gjennomsnitt for hver kommune over de ni ulike virkemidlene. Hvordan en kommune skårer på denne indeksen vil avhenge av både hvor mange av virkemidlene den bruker og hvor mye den bruker av hvert enkelt virkemiddel målt ved hvilken holdning kommunen gir uttrykk for. En høy verdi på indeksen gir derved et uttrykk for utstrakt virkemiddelbruk og et aktivt næringsengasjement. Det gjennomføres videre en statistisk test for å se om forskjellene i gjennomsnitt er utsagnskraftige (signifikante) mellom minsteinntektskommuner og andre kommuner. Holen finner i sitt materiale at forskjellen er signifikant på 1 % nivå.

Det er gjort nøyaktig tilsvarende beregninger i materialet innsamlet fra 2004 i den forstand at vi har tilordnet svaralternativene numeriske verdier og regnet ut gjennomsnitt. Resultatet for datamaterialet for 2004 er at forskjellene når vi ser på indeksverdiene mellom minsteinntektskommuner og andre kommuner er større i 2004 enn i 1989 og den statistiske testen viser at forskjellen er utsagnskraftig (signifikant) på 1 % nivå også for datamaterialet fra 2004.

3. Nærmere om inntektsfordelingseffekter av et system med kompensasjonsgrad

Som det er redegjort for i kapittel 1 ble systemet for inntektsutjevning endret i 1996 med virkning fra 1997. Fra og med 1997 har vi hatt en ordning med både referansenivå og kompensasjonskrav slik disse begrepene er definert i kapittel 1. Begrunnelsen for dette finnes i NOU 1996:1. Inntektssystemutvalget fra 1996 sier først at en langtgående inntektsutjevning er nødvendig for å utjevne de økonomiske forutsetningene for et likeverdig tjenestetilbud i kommunesektoren. Videre heter det i NOU 1996:1, kapittel 10:

«Men utvalget mener også at finansieringen av kommuneforvaltningen har en viss lokal forankring. Alle kommuner og fylkeskommuner skal kunne høste en gevinst ved å styrke sitt skattegrunnlag. Dette vil bidra til å synliggjøre at skattebetaling har konsekvenser for tjenestetilbudet. Synliggjøring av denne koblingen kan øke befolkningens interesse for kommunenes og fylkeskommunenes disposisjoner og dermed gi bedre beslutninger om ressursbruken. Mer konkret vil en kobling mellom skattegrunnlag og inntekter gi bedre incentiver til skatteinnkreving og næringsutvikling».

I kapittel 10 i NOU 1996:1 foretas en gjennomgang av aktuell og relevant forskning når det gjelder lokal næringspolitikk. Det vises til flere undersøkelser hvor man i hovedsak kommer til samme konklusjon, om at kommunal næringspolitikk ikke bare er tiltak rettet direkte mot bedrifter, men at kommunenes arbeid med tilbud av velferdstjenester kan være vel så viktige for bedriftenes lokaliseringsbeslutninger. Også annet forskningsmateriale som har kommet til etter 1996, viser resultater som peker i samme retning.

Det synspunktet som imidlertid er helt sentralt for inntektssystemutvalgets begrunnelse for å innføre kompensasjonsgrad, er om minsteinntektskommunene (det vil si de kommunene som er med og mottar inntektsutjevning) er mer eller mindre positive til å drive kommunal næringspolitikk enn kommuner som ikke er med i ordningen for inntektsutjevning.

Inntektssystemutvalget viser her til tidligere omtalte forskningsrapport fra Handelshøyskolen BI skrevet av Inger Elisabeth Holen. På grunnlag av denne rapporten konkluderer inntektssystemutvalget med:

”Da politikerne i minsteinntektskommunene er mest positive til kommunal næringspolitikk peker resultatene i retning av at andre forhold enn hensynet til kommunale finanser er dominerende for kommunenes næringspolitiske engasjement.”

Imidlertid synes det best å sitere den konklusjon Holen selv gir i sin rapport:

”Alt i alt gir resultatene ikke grunnlag for å få bekreftet hypotesen om minsteinntektskommuner satses mindre på næringsutvikling enn andre kommuner. På tross av at tiltak for å øke skattegrunnlaget først får effekt når kommunen når opp over grensen for inntektsutjevning, ser det ut til at næringsengasjementet i minsteinntektskommunene er minst like stort som i andre kommuner, under ellers like forhold. Det ser ikke ut til at inntektssystemet for kommunene påvirker viljen til å forbedre næringsgrunnlaget og trygge sysselsettingen.”

Konklusjonen i rapporten er at den incentivvirkningen som inntektssystemutvalget på prinsipielt grunnlag hevder at er et godt poeng, ikke lar seg spore ut fra analyse av data fra norsk virkelighet. Det er altså ikke slik at en kobling mellom skattegrunnlag og inntekter gir bedre incentiver for næringsutvikling i dagens kommune-Norge. Norsk virkelighet er slik, som Holen bekrefter ut fra sine data, at det er andre årsaker enn om kommunen er minsteinntektskommune eller ikke som bestemmer det næringsmessige engasjementet. I kapittel 2 i denne rapporten viser analyser basert på data fra 2004 at Holens konklusjoner fortsatt holder, man kan faktisk si at konklusjonene er klarere i dataene fra 2004.

I dette kapittelet er det vist beregninger for å illustrere hva en ordning med kompensasjonsgrad og en ordning uten kompensasjonsgrad betyr når det gjelder fordelingsvirkninger. Vi har vi gjennomført beregninger ut fra to alternativer. Det første alternativet er å bruke tallene fra Grønt hefte for 1999 nøyaktig som det står. Dette ga følgende rammetilskudd til kommunene i 1999, 22,421 mrd kroner til innbyggertilskudd/utgiftsutjevning og 6,179 mrd. kroner som inntektsutjevnenende tilskudd og i tillegg kommer de andre tilskuddene. Dette er da basert på et referansenivå på 106% av landsgjennomsnittet og en kompensasjonsgrad på 92% slik det står i Grønt hefte. Ved den alternative beregningen er det gjort følgende. Vi har satt:

Kompensasjonsgraden til 100%

Beløpet til inntektsutjevning på 6,179 mrd. kroner

Referansenivået til 1,0460273%

Det vi altså har gjort er å kjøre modulen for inntektsutjevning i inntektssystemet med en kompensasjonsgrad på 100, det vil si at alle kommuner som er med i inntektsutjevningen da blir løftet opp til referansenivået helt og fullt. For å få dette til å stemme så må referansenivået senkes omlag 1,4% om kompensasjonsgraden settes til 100%. Vi har valgt å bruke 1999 fordi vi da hadde tilgjengelige tall og fordi det da er greit å vise det prinsipielle poenget

Resultatene for kommunene i Nord-Trøndelag framgår av tabell 3.1. Det første resultatet er følgende: Om vi ser på de to alternativene for inntektsutjevning som er beregnet, så vil disse kun ha betydning for de kommuner som faktisk omfattes av ordningen med inntektsutjevning. I Nord-Trøndelag har Røyrvik og Namsskogan kommuner så høye skatteinntekter per innbygger (henholdsvis 114,51 og 136,05 sett i prosent av landsgjennomsnittet) at disse to kommunene ikke får inntektsutjevning uansett.

Innføringen av kompensasjonsgrad er et **omvendt «Gjest-Baardsen» prinsipp** i den forstand at man tar fra de fattige og gir til de rike. Den kommunen i Nord-Trøndelag som i 1997 hadde de laveste skatteinntektene per innbygger er Fosnes kommune som har et prosenttall på 56,14% sett i forhold til landsgjennomsnittet. Fosnes kommune får et høyt oppløft per innbygger fra 56,14% og slik systemet faktisk er for 1999 til 106%. Men i tillegg så trekkes det bort 8% av dette oppløftet på grunn av innføringen av kompensasjonsgrad på 92%. Dermed er det et enkelt regnestykke å slå fast at for Fosnes så er det økonomisk sett en større fordel å slippe å bli trukket 8% av hele oppløftet sett i forhold til å løftet opp til 104,6% i stedet for 106%.

Man skal relativt høyt opp på inntektsskalaen per innbygger for minsteinntektskommunene før fordelene med å slippe trekket på 8% blir lik ulempen ved å kun få et oppløft til 104,6% sett i forhold til 106%. Denne "trade-off" ligger på 88,8%, det vil si at alle kommuner som har en skatteprosent per innbygger sett i forhold til landsgjennomsnittet som ligger under 88,8% vil tjene på en ordning for inntektsutjevning uten kompensasjonsgrad. I vedleggstabell 2 er det vist resultater for alle kommuner. Det som skjer når vi innfører kompensasjonsgrad (på under 100%) er at vi tar fra de fattigste som er med i inntektsutjevningen og gir til de rikere. For 1999 (med utgangspunkt i skattetall fra 1997) så vil alle de fattigste målt i skatteinntekt per innbygger, fra Kautokeino med 53,89% og Fosnes på 56,14% til Voss med 88,47%

relativt sett tape i forhold til de rikere kommunene som mottar inntektsutjevning. Nå er det gjennomført flere endringer av inntektsutjevningen etter 1999, men det prinsipielle poenget er at et system med kompensasjonsgrad fordeler i disfavør av de fattigste.

Det er et tankekors at man foretok en omlegging av inntektsutjevningen fra og med 1997 med en teoretisk og prinsipiell begrunnelse og at det nye inntektssystemutvalget heller ikke har gått nærmere forskningsmessig inn på om insentivene faktisk virker i den virkelige verden. De forskningsresultater man hadde fra 1994 viste det motsatte av det prinsipielle resonnementet, nemlig at systemet for inntektsutjevning ikke betyr noe når det gjelder kommunenes næringsmessige engasjement. Disse konklusjonene er styrket sett i forhold til analyser i denne rapporten av data fra 2004.

Tabell 3.1 Inntektsutjevning med og uten kompensasjonsgrad for 1999

Antall innbyggere i 1999	Skatt i 1997	Kommune	Skatt per innbygger	Skatteprosent i forhold til landsgjennomsnitt	K106_92	Inntektsutjevning 1999 Grønt hefte	Inntektsutjevning 1999 Uten kompensasjonsgrad	Differanse
20382	189200	Steinkjer	9282,70	76,63	3273,42	66719	69071	2352
12227	113100	Namsos	9250,02	76,36	3303,49	40392	41834	1442
2563	28300	Meråker	11041,75	91,15	1655,1	4242	4177	-65
17928	169000	Stjørdal	9426,60	77,82	3141,04	56313	58175	1862
2425	19800	Frosta	8164,95	67,40	4301,76	10432	10928	496
3522	32600	Leksvik	9256,10	76,41	3297,89	11615	12029	414
17446	172400	Levanger	9881,92	81,57	2722,14	47490	48667	1177
13723	122600	Verdal	8933,91	73,75	3594,31	49325	51291	1966
954	8800	Mosvik	9224,32	76,15	3327,13	3174	3289	115
2825	23900	Verran	8460,18	69,84	4030,15	11385	11897	512
1845	13500	Namdalseid	7317,07	60,40	5081,8	9376	9879	503
5754	49000	Inderøy	8515,82	70,30	3978,96	22895	23912	1017
2411	20500	Snåsa	8502,70	70,19	3991,03	9622	10051	429
1583	15000	Lierne	9475,68	78,22	3095,88	4901	5059	158
656	9100	Røyrvik	13871,95	114,51	0	0	0	0
989	16300	Namsskogan	16481,29	136,05	0	0	0	0
2523	25600	Grong	10146,65	83,76	2478,59	6253	6370	117
1356	10600	Høylandet	7817,11	64,53	4621,77	6267	6583	316
3653	33000	Overhalla	9033,67	74,57	3502,53	12795	13289	494
794	5400	Fosnes	6801,01	56,14	5556,58	4412	4661	249
1298	9800	Flatanger	7550,08	62,33	4867,44	6318	6648	330
3775	29900	Vikna	7920,53	65,38	4526,62	17088	17935	847
5412	42400	Nærøy	7834,44	64,67	4605,82	24927	26178	1251
741	5900	Leka	7962,21	65,73	4488,27	3326	3490	164

REFERANSER

- Grønt hefte (Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner) for 1990.
Kommunaldepartementet.
- Grønt hefte (Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner) for 1999.
Kommunaldepartementet.
- Grønt hefte (Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner) for 2003.
Kommunaldepartementet.
- Grønt hefte (Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner) for 2005.
Kommunaldepartementet.
- Grønt hefte (Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner) for 2006.
Kommunaldepartementet.
- Holen, Inger Elisabeth (1994): *Lokal næringsutvikling*. Handelshøyskolen BI, 1994.
- Kolsrud, Dag og Knut Ingar Westeren (1996): *Om regresjoner på fylkeskommunale data i NOU 1996:1*. NTF-notat 1996:7. Steinkjer: Nord-Trøndelagsforskning.
- NOU 1996:1: *Et enklere og mer rettferdig inntektssystem for kommuner og fylkeskommuner*.
- NOU 2005:18: *Fordeling, forenkling, forbedring*.
- Westeren, Knut Ingar (2006): *Kommentarer til NOU 2005:18 Fordeling, forenkling, forbedring – inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner*. Arbeidsnotat, Høgskolen i Nord-Trøndelag.

VEDLEGG

Vedleggstabell 1: Kommuner med i prosjektene i 1990 og 2004.

Kommune- nummer	Kommunenavn	2004	1990
0101	Halden	X	X
0104	Moss	X	X
0124	Askim	X	X
0125	Eidsberg	X	X
0138	Hobøl	X	X
0219	Bærum	K-led	X
0227	Fet	X	X
0228	Rælingen	X	X
0234	Gjerdrum	X	X
0235	Ullensaker	X	X
0237	Eidsvoll	X	X
0418	Nord-Odal	X	X
0419	Sør-Odal	Ikke med	X
0426	Våler	X	X
0502	Gjøvik	X	X
0511	Dovre	X	X
0528	Østre Toten	Ikke med	X
0533	Lunner	Ikke med	X
0534	Gran	X	X
0624	Øvre Eiker	X	X
0627	Røyken	X	X
0632	Rollag	Ikke med	X
0701	Horten	K-led	X
0709	Larvik	X	X
0723	Tjøme	X	X
0805	Porsgrunn	X	X
0814	Bamble	X	X
0815	Kragerø	X	X
0817	Drangedal	X	X
0826	Tinn	X	X
0912	Vegårshei	K-led	X
0914	Tvedestrand	K-led	X
1001	Kristiansand	X	X
1017	Songdalen	X	X
1037	Kvinesdal	X	X
1103	Stavanger	X	X
1106	Haugesund	X	X
1111	Sokndal	X	X
1124	Sola	X	X
1130	Strand	X	X
1135	Sauda	X	X
1149	Karmøy	X	X
1201	Bergen	K-led	X
1219	Bømlo	Ikke med	X
1224	Kvinnherad	X	X
1231	Ullensvang	X	X
1235	Voss	X	X

1243	Os (Hordaland)	X	X
1247	Askøy	X	X
1253	Osterøy	X	X
1263	Lindås	X	X
1266	Masfjorden	X	X
1422	Lærdal	X	X
1520	Ørsta	X	X
1528	Sykkylven	X	X
1532	Giske	X	X
1557	Gjemnes	X	X
1601	Trondheim	X	X
1617	Hitra	X	X
1622	Agdenes	Ikke med	X
1657	Skaun	X	X
1702	Steinkjer	X	X
1703	Namsos	X	X
1714	Stjørdal	X	X
1717	Frosta	X	Ikke med
1719	Levanger	X	Ikke med
1721	Verdal	X	Ikke med
1724	Verran	X	Ikke med
1725	Namdalseid	X	Ikke med
1729	Inderøy	X	X
1742	Grong	X	Ikke med
1744	Overhalla	X	Ikke med
1748	Fosnes	X	Ikke med
1749	Flatanger	X	Ikke med
1813	Brønnøy	X	X
1833	Rana	X	X
1837	Meløy	X	X
1839	Beiarn	Ikke med	X
1849	Hamarøy	X	X
1850	Tysfjord	K-led	X
1851	Lødingen	X	X
1852	Tjeldsund	X	X
1901	Harstad	X	X
1926	Dyrøy	X	X
1933	Balsfjord	X	X
2020	Porsanger	X	X
2022	Lebesby	X	X
2023	Gamvik	X	X

Vedleggstabell 2: Inntektsutjevning med og uten kompensasjonsgrad for 1999, alle kommuner og sortert etter skatt per innbygger

Kommune	Skatt per innbygger	Skatt i forhold til landsgjennomsnitt	Inntektsutjevningstilskudd per innbygger uten k-grad	Inntektsutjevning 1999 uten kompensasjonsgrad	Inntektsutjevning 1999 Grønt Hefte	Differanse	Inntektsutjevningstilskudd per innbygger referansenivå	Inntektsutjevningstilskudd per innbygger med k-grad
Kautokeino	6528.66	53.89	6142.84	19289	18234	1055	6312.11	5807.14
Fosnes	6801.01	56.14	5870.50	4661	4412	249	6039.76	5556.58
Gratangen	6940.30	57.29	5731.21	7680	7274	406	5900.47	5428.43
Bø	7075.47	58.41	5596.03	18982	17991	991	5765.30	5304.07
Dønna	7155.96	59.07	5515.54	9018	8551	467	5684.81	5230.02
Loppa	7182.32	59.29	5489.18	7948	7538	410	5658.45	5205.77
Namdalseid	7317.07	60.40	5354.43	9879	9376	503	5523.70	5081.80
Steigen	7382.11	60.94	5289.39	16265	15443	822	5458.66	5021.96
Skjervøy	7433.57	61.36	5237.94	15572	14790	782	5407.20	4974.62
Vevelstad	7443.37	61.44	5228.14	3231	3069	162	5397.40	4965.61
Dyrøy	7494.65	61.87	5176.86	7253	6891	362	5346.12	4918.43
Rødøy	7535.52	62.21	5135.99	8315	7902	413	5305.25	4880.83
Nordreisa	7537.38	62.22	5134.13	24726	23498	1228	5303.39	4879.12
Lavangen	7547.17	62.30	5124.34	5432	5162	270	5293.60	4870.11
Flatanger	7550.08	62.33	5121.43	6648	6318	330	5290.69	4867.44
Vega	7563.03	62.43	5108.48	7295	6934	361	5277.74	4855.52
Sømna	7565.79	62.46	5105.72	10865	10327	538	5274.98	4852.98
Leirfjord	7583.77	62.60	5087.73	11539	10969	570	5257.00	4836.44
Lyngen	7600.24	62.74	5071.27	16948	16113	835	5240.53	4821.29
Vegårshei	7617.50	62.88	5054.00	9355	8895	460	5223.27	4805.40
Karasjok	7700.39	63.57	4971.12	14202	13511	691	5140.38	4729.15
Roan	7718.99	63.72	4952.51	5710	5433	277	5121.78	4712.03
Torsken	7743.55	63.92	4927.96	5918	5632	286	5097.22	4689.44
Moskenes	7760.53	64.06	4910.97	6645	6324	321	5080.24	4673.82
Tustna	7763.40	64.09	4908.10	5311	5054	257	5077.37	4671.18
Hattfjelldal	7767.58	64.12	4903.92	8018	7631	387	5073.19	4667.33
Kvæfjord	7786.40	64.28	4885.11	16375	15587	788	5054.37	4650.02
Nesna	7801.79	64.40	4869.71	9238	8794	444	5038.98	4635.86
Høylandet	7817.11	64.53	4854.40	6583	6267	316	5023.66	4621.77
Nesseby	7826.09	64.60	4845.42	5015	4775	240	5014.68	4613.51
Nærøy	7834.44	64.67	4837.06	26178	24927	1251	5006.33	4605.82
Tolga	7862.14	64.90	4809.36	8931	8506	425	4978.63	4580.34
Hasvik	7871.49	64.98	4800.02	5976	5692	284	4969.28	4571.74
Tranøy	7885.51	65.09	4785.99	8194	7805	389	4955.26	4558.83
Lurøy	7893.51	65.16	4778.00	10230	9745	485	4947.26	4551.48
Skjerstad	7911.11	65.31	4760.39	5355	5102	253	4929.66	4535.29
Vikna	7920.53	65.38	4750.98	17935	17088	847	4920.24	4526.62
Leka	7962.21	65.73	4709.29	3490	3326	164	4878.56	4488.27
Gildeskål	7978.50	65.86	4693.00	11352	10821	531	4862.27	4473.28
Vestvågøy	7988.80	65.95	4682.70	50175	47830	2345	4851.97	4463.81
Ballangen	8000.00	66.04	4671.51	13314	12692	622	4840.77	4453.51
Berlevåg	8009.52	66.12	4661.99	5879	5605	274	4831.25	4444.75
Kåfjord	8011.27	66.13	4660.23	11576	11037	539	4829.50	4443.14
Os	8055.96	66.50	4615.55	9568	9125	443	4784.81	4402.03
Herøy	8068.71	66.61	4602.79	8842	8434	408	4772.06	4390.29
Osen	8108.11	66.93	4563.40	5403	5155	248	4732.66	4354.05
Engerdal	8113.21	66.97	4558.30	7248	6915	333	4727.56	4349.36
Agdenes	8135.03	67.15	4536.47	8197	7823	374	4705.74	4329.28
Åfjord	8150.29	67.28	4521.22	15643	14931	712	4690.48	4315.24
Gamvik	8152.58	67.30	4518.92	6042	5767	275	4688.19	4313.13
Gjerstad	8160.87	67.37	4510.63	11552	11026	526	4679.89	4305.50
Frosta	8164.95	67.40	4506.56	10928	10432	496	4675.82	4301.76
Bjugn	8194.30	67.64	4477.21	21200	20241	959	4646.47	4274.75
Holtålen	8200.35	67.69	4471.15	10087	9631	456	4640.41	4269.18

Skånland	8258.93	68.18	4412.58	13838	13219	619	4581.84	4215.29
Deatnu-Tana	8288.17	68.42	4383.33	13751	13139	612	4552.60	4188.39
Drangedal	8315.26	68.64	4356.25	18074	17274	800	4525.51	4163.47
Smøla	8363.49	69.04	4308.01	10714	10244	470	4477.28	4119.10
Salangen	8427.67	69.57	4243.83	10122	9683	439	4413.10	4060.05
Hadsel	8454.88	69.79	4216.63	35559	34027	1532	4385.89	4035.02
Skaun	8458.48	69.82	4213.02	24406	23356	1050	4382.29	4031.70
Halsa	8460.33	69.84	4211.18	8014	7669	345	4380.44	4030.01
Verran	8460.18	69.84	4211.33	11897	11385	512	4380.59	4030.15
Snåsa	8502.70	70.19	4168.81	10051	9622	429	4338.07	3991.03
Brønnøy	8505.37	70.21	4166.14	30271	28981	1290	4335.40	3988.57
Inderøy	8515.82	70.30	4155.69	23912	22895	1017	4324.95	3978.96
Tingvoll	8532.64	70.44	4138.86	12806	12263	543	4308.13	3963.48
Røst	8545.73	70.54	4125.78	2752	2636	116	4295.04	3951.44
Sortland	8574.64	70.78	4096.87	36503	34970	1533	4266.13	3924.84
Flakstad	8596.17	70.96	4075.34	6590	6314	276	4244.60	3905.04
Tjeldsund	8601.44	71.00	4070.06	6199	5940	259	4239.32	3900.18
Øksnes	8602.82	71.02	4068.69	19627	18808	819	4237.95	3898.91
Fjaler	8608.18	71.06	4063.33	12320	11807	513	4232.59	3893.98
Balsfjord	8618.33	71.14	4053.17	23703	22717	986	4222.44	3884.64
Sørreisa	8619.15	71.15	4052.36	13588	13023	565	4221.62	3883.89
Kvalsund	8623.69	71.19	4047.81	4647	4454	193	4217.08	3879.71
Midtre Gauldal	8644.33	71.36	4027.17	23201	22242	959	4196.44	3860.72
Søndre Land	8650.52	71.41	4020.99	24403	23396	1007	4190.25	3855.03
Løten	8654.12	71.44	4017.39	28596	27417	1179	4186.65	3851.72
Nord-Odal	8664.05	71.52	4007.46	20398	19559	839	4176.72	3842.58
Ibestad	8688.78	71.73	3982.72	7563	7254	309	4151.99	3819.83
Froland	8718.98	71.97	3952.52	17680	16962	718	4121.79	3792.05
Berg	8733.62	72.10	3937.88	4509	4326	183	4107.14	3778.57
Granvin	8741.59	72.16	3929.91	4091	3926	165	4099.17	3771.24
Saltdal	8757.23	72.29	3914.27	19622	18833	789	4083.54	3756.86
Radøy	8770.78	72.40	3900.73	17834	17119	715	4069.99	3744.39
Eidskog	8786.35	72.53	3885.16	24585	23604	981	4054.42	3730.07
Gausdal	8854.25	73.09	3817.25	23755	22823	932	3986.52	3667.60
Andøy	8865.73	73.19	3805.77	22279	21408	871	3975.04	3657.03
Sveio	8887.43	73.37	3784.08	17244	16574	670	3953.34	3637.08
Alta	8925.44	73.68	3746.07	61949	59568	2381	3915.33	3602.10
Karlsøy	8929.28	73.71	3742.23	9472	9108	364	3911.49	3598.57
Verdal	8933.91	73.75	3737.60	51291	49325	1966	3906.86	3594.31
Frøya	8948.66	73.87	3722.85	15226	14645	581	3892.11	3580.74
Hornindal	8955.22	73.92	3716.28	4482	4311	171	3885.55	3574.70
Rissa	8956.62	73.94	3714.89	23890	22981	909	3884.15	3573.42
Hurdal	8962.08	73.98	3709.42	9685	9317	368	3878.69	3568.39
Kvænangen	8970.98	74.06	3700.53	5610	5397	213	3869.79	3560.21
Tysnes	9003.90	74.33	3667.61	10346	9958	388	3836.87	3529.92
Evenes	9007.23	74.35	3664.27	5573	5364	209	3833.54	3526.85
Risør	9020.17	74.46	3651.33	25340	24394	946	3820.60	3514.95
Birkenes	9023.81	74.49	3647.70	15320	14749	571	3816.96	3511.60
Sauherad	9028.57	74.53	3642.93	15938	15344	594	3812.20	3507.22
Overhalla	9033.67	74.57	3637.83	13289	12795	494	3807.10	3502.53
Lenvik	9039.80	74.62	3631.70	40054	38567	1487	3800.97	3496.89
Værøy	9057.53	74.77	3613.98	2953	2844	109	3783.24	3480.58
Frei	9064.27	74.83	3607.23	18465	17785	680	3776.50	3474.38
Audnedal	9073.23	74.90	3598.27	5552	5348	204	3767.54	3466.13
Vågan	9073.21	74.90	3598.29	33273	32052	1221	3767.56	3466.15
Lom	9080.33	74.96	3591.18	9254	8915	339	3760.44	3459.61
Meland	9096.19	75.09	3575.32	18474	17800	674	3744.58	3445.02
Snillfjord	9099.10	75.11	3572.41	3965	3821	144	3741.67	3442.34
Sel	9102.48	75.14	3569.02	22428	21612	816	3738.29	3439.22
Naustdal	9104.48	75.16	3567.03	9560	9212	348	3736.29	3437.39
Askvoll	9112.15	75.22	3559.36	12187	11745	442	3728.62	3430.33

Gjemnes	9114.20	75.24	3557.30	9719	9367	352	3726.57	3428.44
Folldal	9115.43	75.25	3556.08	6593	6354	239	3725.34	3427.32
Melhus	9183.60	75.81	3487.91	45500	43891	1609	3657.17	3364.60
Fræna	9203.73	75.98	3467.77	31574	30466	1108	3637.04	3346.07
Grane	9215.22	76.07	3456.29	5813	5610	203	3625.55	3335.51
Mosvik	9224.32	76.15	3447.19	3289	3174	115	3616.45	3327.13
Vennesla	9237.72	76.26	3433.78	41037	39615	1422	3603.05	3314.80
Fitjar	9247.97	76.34	3423.54	10106	9757	349	3592.80	3305.38
Namsos	9250.02	76.36	3421.48	41834	40392	1442	3590.75	3303.49
Leksvik	9256.10	76.41	3415.40	12029	11615	414	3584.66	3297.89
Bjarkøy	9271.52	76.54	3399.98	2054	1983	71	3569.25	3283.71
Steinkjer	9282.70	76.63	3388.80	69071	66719	2352	3558.07	3273.42
Hægebostad	9287.53	76.67	3383.97	5320	5139	181	3553.24	3268.98
Stange	9290.36	76.69	3381.15	59796	57766	2030	3550.41	3266.38
Alstahaug	9304.51	76.81	3366.99	25077	24231	846	3536.26	3253.36
Bokn	9314.36	76.89	3357.15	2595	2508	87	3526.41	3244.30
Gaular	9329.65	77.02	3341.86	9671	9348	323	3511.12	3230.23
Osterøy	9343.40	77.13	3328.11	23367	22591	776	3497.37	3217.58
Måsøy	9344.58	77.14	3326.92	5127	4957	170	3496.19	3216.49
Sør-Fron	9359.17	77.26	3312.34	11113	10746	367	3481.60	3203.08
Beiarn	9358.88	77.26	3312.63	4495	4347	148	3481.89	3203.34
Lund	9370.95	77.36	3300.56	10179	9845	334	3469.82	3192.24
Skodje	9386.59	77.49	3284.91	11514	11138	376	3454.18	3177.84
Meldal	9404.47	77.63	3267.04	13166	12740	426	3436.30	3161.40
Stjørdal	9426.60	77.82	3244.91	58175	56313	1862	3414.17	3141.04
Etnedal	9432.62	77.87	3238.88	4567	4421	146	3408.15	3135.49
Kragerø	9443.10	77.95	3228.41	34667	33565	1102	3397.67	3125.86
Trysil	9472.20	78.19	3199.30	22731	22019	712	3368.57	3099.08
Vardø	9474.77	78.21	3196.74	9312	9021	291	3366.00	3096.72
Lierne	9475.68	78.22	3195.83	5059	4901	158	3365.09	3095.88
Lesja	9488.41	78.33	3183.09	7280	7053	227	3352.36	3084.17
Selje	9498.26	78.41	3173.24	10056	9745	311	3342.50	3075.10
Hitra	9508.60	78.49	3162.91	12873	12477	396	3332.17	3065.60
Vågå	9513.96	78.54	3157.54	12213	11839	374	3326.81	3060.66
Østre Toten	9515.67	78.55	3155.84	44308	42950	1358	3325.10	3059.09
Gulen	9516.19	78.56	3155.31	7891	7650	241	3324.58	3058.61
Bømlo	9523.36	78.61	3148.15	33222	32208	1014	3317.41	3052.02
Sande	9523.81	78.62	3147.70	9783	9484	299	3316.96	3051.60
Gjesdal	9526.60	78.64	3144.91	26839	26020	819	3314.17	3049.04
Ramnes	9527.69	78.65	3143.82	11582	11229	353	3313.08	3048.04
Tvedestrand	9529.43	78.67	3142.07	18629	18062	567	3311.34	3046.43
Ringsaker	9542.00	78.77	3129.51	98326	95353	2973	3298.77	3034.87
Songdalen	9546.31	78.80	3125.19	16532	16033	499	3294.46	3030.90
Hemne	9549.13	78.83	3122.37	13504	13097	407	3291.64	3028.31
Sør-Aurdal	9555.62	78.88	3115.88	10728	10406	322	3285.15	3022.34
Rømskog	9566.52	78.97	3104.99	2077	2015	62	3274.25	3012.31
Volda	9570.60	79.00	3100.91	25564	24803	761	3270.17	3008.56
Askøy	9575.85	79.05	3095.65	59483	57717	1766	3264.92	3003.72
Træna	9611.45	79.34	3060.05	1496	1453	43	3229.32	2970.97
Lyngdal	9682.06	79.92	2989.44	20780	20200	580	3158.71	2906.01
Iveland	9686.10	79.96	2985.41	3329	3236	93	3154.67	2902.30
Rendalen	9688.58	79.98	2982.92	6897	6705	192	3152.19	2900.01
Eide	9689.92	79.99	2981.58	9231	8975	256	3150.85	2898.78
Øyer	9699.96	80.07	2971.55	14460	14061	399	3140.81	2889.55
Hamarøy	9709.66	80.15	2961.84	6223	6052	171	3131.11	2880.62
Kviteseid	9722.22	80.26	2949.28	7857	7643	214	3118.55	2869.06
Selbu	9730.95	80.33	2940.55	11695	11378	317	3109.82	2861.03
Malvik	9743.64	80.43	2927.87	31521	30676	845	3097.13	2849.36
Averøy	9746.38	80.46	2925.13	16147	15715	432	3094.39	2846.84
Marnardal	9769.34	80.65	2902.17	6417	6248	169	3071.43	2825.72
Porsanger	9791.95	80.83	2879.56	12733	12403	330	3048.82	2804.91

Orkdal	9803.34	80.93	2868.16	29023	28277	746	3037.43	2794.43
Jevnaker	9811.13	80.99	2860.37	17114	16676	438	3029.64	2787.27
Stor-Elvdal	9813.71	81.01	2857.80	8591	8371	220	3027.06	2784.90
Søgne	9820.27	81.07	2851.23	24273	23656	617	3020.49	2778.85
Nordre Land	9824.51	81.10	2846.99	19792	19292	500	3016.26	2774.96
Sund	9841.52	81.24	2829.99	14464	14103	361	2999.25	2759.31
Siljan	9867.84	81.46	2803.66	6364	6209	155	2972.93	2735.09
Ørsta	9870.83	81.48	2800.67	29054	28345	709	2969.94	2732.34
Giske	9870.83	81.48	2800.67	17563	17135	428	2969.94	2732.34
Lardal	9874.95	81.52	2796.56	6485	6328	157	2965.82	2728.56
Levanger	9881.92	81.57	2789.58	48667	47490	1177	2958.85	2722.14
Fauske	9887.96	81.62	2783.54	27081	26430	651	2952.81	2716.58
Evje og Hornnes	9888.79	81.63	2782.72	9258	9036	222	2951.98	2715.82
Ørland	9904.91	81.76	2766.59	13966	13635	331	2935.86	2700.99
Åsnes	9925.16	81.93	2746.34	22385	21864	521	2915.61	2682.36
Lødingen	9932.99	82.00	2738.51	6948	6787	161	2907.78	2675.16
Eid	9941.42	82.07	2730.09	15845	15482	363	2899.35	2667.40
Strand	9952.22	82.16	2719.28	26750	26141	609	2888.55	2657.46
Mandal	9968.89	82.29	2702.61	35623	34826	797	2871.87	2642.12
Fedje	9970.24	82.30	2701.27	1815	1775	40	2870.53	2640.89
Jølster	10003.40	82.58	2668.10	7842	7672	170	2837.37	2610.38
Finnøy	10007.02	82.61	2664.48	7588	7425	163	2833.75	2607.05
Åmot	10047.20	82.94	2624.30	11676	11434	242	2793.57	2570.08
Skiptvet	10048.00	82.95	2623.51	8198	8029	169	2792.77	2569.35
Hof	10054.45	83.00	2617.06	7210	7062	148	2786.32	2563.42
Andebu	10058.79	83.03	2612.72	12000	11755	245	2781.98	2559.43
Utsira	10087.72	83.27	2583.79	589	577	12	2753.05	2532.81
Karmøy	10099.28	83.37	2572.22	93269	91454	1815	2741.49	2522.17
Båtsfjord	10102.20	83.39	2569.30	6536	6410	126	2738.57	2519.48
Vestnes	10107.86	83.44	2563.65	16638	16318	320	2732.91	2514.28
Sør-Varanger	10112.36	83.48	2559.15	25054	24574	480	2728.41	2510.14
Gran	10130.59	83.63	2540.92	32104	31504	600	2710.18	2493.37
Grong	10146.65	83.76	2524.85	6370	6253	117	2694.12	2478.59
Kvam	10168.30	83.94	2503.20	21417	21036	381	2672.47	2458.67
Gloppen	10178.51	84.02	2492.99	14524	14269	255	2662.26	2449.28
Notodden	10190.14	84.12	2481.37	30146	29626	520	2650.63	2438.58
Kongsvinger	10196.15	84.17	2475.36	42655	41926	729	2644.62	2433.05
Hemnes	10206.25	84.25	2465.25	11594	11399	195	2634.52	2423.76
Lunner	10211.09	84.29	2460.41	20047	19712	335	2629.67	2419.30
Hammerfest	10221.35	84.38	2450.15	22581	22209	372	2619.42	2409.86
Vindafjord	10223.51	84.39	2448.00	11829	11635	194	2617.26	2407.88
Våler	10226.72	84.42	2444.78	10136	9971	165	2614.04	2404.92
Ringebu	10227.27	84.43	2444.23	11830	11637	193	2613.50	2404.42
Nedre Eiker	10228.13	84.43	2443.38	48733	47940	793	2612.64	2403.63
Hareid	10230.88	84.46	2440.62	11522	11336	186	2609.89	2401.10
Rana	10244.91	84.57	2426.60	61133	60166	967	2595.86	2388.19
Stokke	10252.01	84.63	2419.49	22562	22209	353	2588.76	2381.66
Sula	10262.32	84.72	2409.18	16715	16458	257	2578.45	2372.17
Ullensvang	10271.74	84.79	2399.77	8831	8698	133	2569.03	2363.51
Harstad	10271.26	84.79	2400.25	55126	54293	833	2569.51	2363.95
Surnadal	10286.44	84.91	2385.07	15071	14850	221	2554.33	2349.99
Tysfjord	10286.68	84.92	2384.83	5657	5574	83	2554.09	2349.76
Nordkapp	10288.41	84.93	2383.10	8593	8468	125	2552.36	2348.17
Dovre	10310.69	85.11	2360.82	6915	6818	97	2530.08	2327.68
Elverum	10313.78	85.14	2357.73	42154	41566	588	2526.99	2324.83
Ølen	10324.93	85.23	2346.57	7727	7622	105	2515.84	2314.57
Grue	10346.10	85.41	2325.41	12632	12467	165	2494.67	2295.10
Stryn	10351.53	85.45	2319.97	15509	15309	200	2489.24	2290.10
Svelvik	10370.61	85.61	2300.89	14155	13981	174	2470.16	2272.55
Sauda	10378.27	85.67	2293.23	11822	11679	143	2462.50	2265.50
Åmli	10394.46	85.81	2277.05	4272	4222	50	2446.31	2250.61

Os	10396.40	85.82	2275.10	30878	30521	357	2444.37	2248.82
Rindal	10396.72	85.82	2274.79	4989	4931	58	2444.05	2248.53
Øygarden	10421.35	86.03	2250.16	8011	7924	87	2419.42	2225.87
Sokndal	10426.40	86.07	2245.10	7687	7605	82	2414.37	2221.22
Lindås	10459.31	86.34	2212.20	27453	27190	263	2381.46	2190.95
Aurskog-Høland	10497.42	86.66	2174.09	26924	26698	226	2343.35	2155.89
Kristiansund	10497.66	86.66	2173.84	36736	36428	308	2343.11	2155.66
Storfjord	10503.75	86.71	2167.75	4045	4012	33	2337.02	2150.06
Halden	10512.17	86.78	2159.33	57043	56593	450	2328.60	2142.31
Hobøl	10514.92	86.80	2156.59	8963	8893	70	2325.85	2139.78
Holmestrand	10537.04	86.98	2134.47	19912	19772	140	2303.73	2119.44
Solund	10546.88	87.06	2124.63	2176	2161	15	2293.89	2110.38
Nome	10547.17	87.07	2124.33	13938	13844	94	2293.60	2110.11
Råde	10571.38	87.27	2100.12	12754	12679	75	2269.39	2087.84
Vanylven	10585.65	87.38	2085.86	7586	7546	40	2255.12	2074.71
Klæbu	10604.17	87.54	2067.34	9923	9877	46	2236.60	2057.67
Sarpsborg	10605.67	87.55	2065.83	96458	96012	446	2235.10	2056.29
Hyllestad	10606.99	87.56	2064.52	3367	3352	15	2233.78	2055.08
Fredrikstad	10629.85	87.75	2041.65	136272	135764	508	2210.92	2034.05
Fjell	10641.71	87.85	2029.80	35459	35342	117	2199.06	2023.14
Våler	10646.49	87.89	2025.02	7894	7869	25	2194.28	2018.74
Hå	10653.43	87.94	2018.07	27240	27163	77	2187.34	2012.35
Bindal	10665.31	88.04	2006.19	3950	3941	9	2175.46	2001.42
Bjerkreim	10668.86	88.07	2002.65	4880	4870	10	2171.91	1998.16
Skien	10692.36	88.26	1979.14	97047	96919	128	2148.41	1976.53
Trøgstad	10693.52	88.27	1977.98	9526	9514	12	2147.25	1975.47
Rakkestad	10696.55	88.30	1974.95	13921	13905	16	2144.22	1972.68
Seljord	10701.35	88.34	1970.16	5983	5978	5	2139.42	1968.27
Kvitsøy	10707.46	88.39	1964.05	1027	1026	1	2133.31	1962.65
Stordal	10714.29	88.45	1957.22	2137	2136	1	2126.48	1956.36
Etnes	10716.10	88.46	1955.41	7700	7698	2	2124.67	1954.70
Vestre Slidre	10717.37	88.47	1954.13	4522	4520	2	2123.40	1953.53
Voss	10717.15	88.47	1954.36	26843	26835	8	2123.62	1953.73
Alvdal	10757.14	88.80	1914.37	4627	4633	-6	2083.63	1916.94
Bø	10778.07	88.97	1893.43	9223	9244	-21	2062.70	1897.68
Flora	10778.28	88.97	1893.22	20920	20967	-47	2062.49	1897.49
Røros	10786.11	89.04	1885.40	10313	10340	-27	2054.66	1890.29
Gjøvik	10791.80	89.09	1879.71	50495	50638	-143	2048.97	1885.06
Aukra	10794.50	89.11	1877.00	5599	5616	-17	2046.27	1882.57
Sør-Odal	10806.72	89.21	1864.79	13546	13593	-47	2034.05	1871.33
Bamble	10810.23	89.24	1861.27	26188	26284	-96	2030.53	1868.09
Eidsvoll	10813.36	89.26	1858.15	31549	31670	-121	2027.41	1865.22
Flekkefjord	10813.57	89.27	1857.93	16374	16436	-62	2027.20	1865.02
Sande	10820.63	89.32	1850.87	13239	13294	-55	2020.13	1858.52
Øystre Slidre	10836.32	89.45	1835.19	5640	5667	-27	2004.45	1844.10
Flå	10842.29	89.50	1829.21	2041	2052	-11	1998.48	1838.60
Rygge	10871.42	89.74	1800.08	23198	23349	-151	1969.35	1811.80
Skjåk	10871.37	89.74	1800.14	4338	4367	-29	1969.40	1811.85
Haram	10877.03	89.79	1794.47	15673	15779	-106	1963.74	1806.64
Eigersund	10885.40	89.86	1786.11	23300	23467	-167	1955.37	1798.94
Rennesøy	10897.88	89.96	1773.63	5175	5216	-41	1942.89	1787.46
Tynset	10907.41	90.04	1764.10	9526	9605	-79	1933.36	1778.69
Bygland	10918.67	90.13	1752.83	2328	2348	-20	1922.09	1768.33
Grimstad	10939.57	90.31	1731.93	30065	30363	-298	1901.20	1749.10
Borre	10945.95	90.36	1725.55	40514	40929	-415	1894.82	1743.23
Vestre Toten	10950.92	90.40	1720.58	22436	22672	-236	1889.85	1738.66
Moss	10959.01	90.47	1712.49	44285	44769	-484	1881.76	1731.22
Eidsberg	10961.68	90.49	1709.82	16019	16197	-178	1879.09	1728.76
Våle	10969.64	90.55	1701.87	6950	7030	-80	1871.13	1721.44
Arendal	10977.42	90.62	1694.09	66313	67104	-791	1863.35	1714.28
Marker	10978.96	90.63	1692.55	5550	5616	-66	1861.81	1712.87

Neset	10988.67	90.71	1682.83	5498	5567	-69	1852.09	1703.93
Vefsn	10997.42	90.78	1674.08	22742	23039	-297	1843.35	1695.88
Balestrand	11001.10	90.81	1670.40	3037	3077	-40	1839.67	1692.50
Modum	11001.47	90.82	1670.04	20478	20749	-271	1839.30	1692.16
Nannestad	11004.61	90.84	1666.89	14087	14276	-189	1836.15	1689.26
Hurum	11009.63	90.88	1661.88	13465	13649	-184	1831.14	1684.65
Øvre Eiker	11026.95	91.03	1644.56	24534	24894	-360	1813.82	1668.72
Ørskog	11041.16	91.14	1630.34	3367	3419	-52	1799.61	1655.64
Meråker	11041.75	91.15	1629.76	4177	4242	-65	1799.02	1655.10
Målselv	11056.13	91.27	1615.38	11426	11613	-187	1784.64	1641.87
Kvinnherad	11060.43	91.30	1611.07	21194	21547	-353	1780.34	1637.91
Larvik	11084.28	91.50	1587.22	63106	64249	-1143	1756.49	1615.97
Oppdal	11098.65	91.62	1572.85	9821	10008	-187	1742.11	1602.75
Vadsø	11112.91	91.74	1558.59	9607	9798	-191	1727.86	1589.63
Nes	11119.51	91.79	1551.99	24635	25136	-501	1721.26	1583.56
Rauma	11122.78	91.82	1548.72	11794	12036	-242	1717.99	1580.55
Lillesand	11158.21	92.11	1513.30	13210	13512	-302	1682.56	1547.96
Samnanger	11173.43	92.24	1498.08	3473	3556	-83	1667.34	1533.96
Bodø	11196.39	92.43	1475.11	59577	61100	-1523	1644.37	1512.82
Enebakk	11235.55	92.75	1435.95	12052	12395	-343	1605.22	1476.80
Sykkylven	11270.95	93.04	1400.56	10028	10341	-313	1569.82	1444.23
Leikanger	11281.59	93.13	1389.92	3080	3179	-99	1559.18	1434.45
Sogndal	11281.89	93.13	1389.62	8770	9051	-281	1558.88	1434.17
Porsgrunn	11290.97	93.21	1380.53	44689	46155	-1466	1549.80	1425.82
Meløy	11298.11	93.27	1373.39	9384	9698	-314	1542.66	1419.24
Spydeberg	11312.11	93.38	1359.39	5936	6142	-206	1528.66	1406.36
Tromsø	11361.22	93.79	1310.28	75321	78247	-2926	1479.54	1361.18
Molde	11376.76	93.91	1294.75	30272	31492	-1220	1464.01	1346.89
Nord-Fron	11394.30	94.06	1277.20	7667	7988	-321	1446.47	1330.75
Rollag	11444.14	94.47	1227.36	1802	1886	-84	1396.63	1284.90
Narvik	11466.10	94.65	1205.40	22298	23394	-1096	1374.66	1264.69
Hamar	11466.69	94.66	1204.82	31700	33261	-1561	1374.08	1264.16
Hvaler	11473.99	94.72	1197.52	4143	4351	-208	1366.78	1257.44
Flesberg	11475.41	94.73	1196.10	2991	3142	-151	1365.36	1256.13
Jondal	11476.79	94.74	1194.71	1416	1487	-71	1363.98	1254.86
Farsund	11511.64	95.03	1159.86	10811	11398	-587	1329.13	1222.80
Stord	11511.97	95.03	1159.53	18352	19348	-996	1328.80	1222.49
Lillehammer	11545.08	95.30	1126.42	27485	29086	-1601	1295.69	1192.03
Sandefjord	11546.09	95.31	1125.42	43151	45670	-2519	1294.68	1191.11
Tjøme	11563.22	95.45	1108.29	4821	5113	-292	1277.55	1175.35
Nord-Aurdal	11577.49	95.57	1094.01	7115	7559	-444	1263.28	1162.22
Rennebu	11587.36	95.65	1084.15	2985	3175	-190	1253.41	1153.14
Odda	11666.24	96.30	1005.26	7927	8521	-594	1174.53	1080.56
Nøtterøy	11667.87	96.32	1003.63	19388	20845	-1457	1172.89	1079.06
Nesodden	11687.43	96.48	984.08	14457	15588	-1131	1153.34	1061.07
Aure	11705.10	96.63	966.40	2766	2990	-224	1135.67	1044.81
Tinn	11713.63	96.70	957.87	6288	6808	-520	1127.14	1036.97
Vaksdal	11755.04	97.04	916.46	3906	4257	-351	1085.72	998.87
Ringerike	11766.19	97.13	905.31	25045	27349	-2304	1074.58	988.61
Askim	11793.98	97.36	877.52	11637	12771	-1134	1046.79	963.04
Haugesund	11795.01	97.37	876.50	26031	28573	-2542	1045.76	962.10
Stranda	11810.34	97.49	861.16	3996	4399	-403	1030.42	947.99
Krødsherad	11830.36	97.66	841.15	1884	2082	-198	1010.41	929.58
Midsund	11846.69	97.79	824.82	1657	1837	-180	994.08	914.55
Klepp	11880.66	98.07	790.84	10471	11695	-1224	960.10	883.30
Trondheim	11890.68	98.16	780.82	113827	127422	-13595	950.09	874.08
Ulstein	11918.56	98.39	752.95	4808	5417	-609	922.21	848.43
Førde	11944.85	98.60	726.65	7379	8370	-991	895.91	824.24
Kristiansand	11952.15	98.66	719.35	50815	57750	-6935	888.62	817.53
Vestby	12009.70	99.14	661.81	7643	8830	-1187	831.07	764.59
Vågsøy	12029.03	99.30	642.47	4161	4836	-675	811.74	746.80

Nissedal	12030.08	99.31	641.43	938	1091	-153	810.69	745.84
Sunndal	12049.34	99.47	622.17	4590	5372	-782	791.43	728.12
Sandøy	12067.70	99.62	603.81	821	967	-146	773.07	711.23
Rælingen	12087.30	99.78	584.21	8352	9910	-1558	753.47	693.19
Lindesnes	12129.57	100.13	541.94	2359	2848	-489	711.20	654.31
Fet	12152.89	100.32	518.61	4613	5629	-1016	687.87	632.84
Røyken	12176.21	100.51	495.29	7859	9701	-1842	664.55	611.39
Sandnes	12213.44	100.82	458.06	23298	29355	-6057	627.33	577.14
Høyanger	12243.62	101.07	427.89	2044	2625	-581	597.15	549.38
Hjartdal	12277.58	101.35	393.92	664	874	-210	563.19	518.13
Ålesund	12305.74	101.58	365.76	13863	18656	-4793	535.03	492.22
Vang	12332.93	101.81	338.58	557	769	-212	507.84	467.21
Sigdal	12342.92	101.89	328.58	1177	1640	-463	497.85	458.02
Vik	12437.98	102.67	233.53	706	1120	-414	402.79	370.57
Bergen	12444.61	102.73	226.90	51151	82165	-31014	396.16	364.47
Bardu	12466.84	102.91	204.66	772	1297	-525	373.93	344.01
Time	12479.77	103.02	191.74	2487	4309	-1822	361.00	332.12
Tysvær	12497.06	103.16	174.44	1484	2690	-1206	343.71	316.21
Sørumsund	12551.56	103.61	119.94	1425	3161	-1736	289.21	266.07
Drammen	12580.10	103.85	91.40	4906	12873	-7967	260.67	239.81
Herøy	12603.73	104.04	67.78	564	1813	-1249	237.04	218.08
Randaberg	12655.43	104.47	16.07	138	1467	-1329	185.34	170.51
Lebesby	12678.80	104.66	0.00	0	229	-229	161.97	149.01
Tønsberg	12741.96	105.18	0.00	0	3095	-3095	98.81	90.91
Lier	12797.51	105.64	0.00	0	843	-843	43.26	39.80
Luster	12796.86	105.64	0.00	0	206	-206	43.91	40.40
Ål	12801.88	105.68	0.00	0	167	-167	38.89	35.78
Bremanger	12810.11	105.75	0.00	0	118	-118	30.65	28.20
Austrheim	12824.55	105.87	0.00	0	38	-38	16.22	14.92
Kvinesdal	12880.81	106.33	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Ås	12887.70	106.39	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Austevoll	12891.99	106.42	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Gjerdrum	12894.98	106.45	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Ullensaker	12975.94	107.12	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Kongsberg	13091.76	108.07	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Frogn	13174.08	108.75	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Fusa	13189.25	108.88	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Nes	13193.45	108.91	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Gol	13255.23	109.42	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Fyresdal	13288.79	109.70	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Masfjorden	13669.47	112.84	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Nittedal	13810.64	114.01	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Ski	13829.44	114.16	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Røyrvik	13871.95	114.51	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Norrdal	13926.60	114.96	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Skedsmo	14039.67	115.90	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Lørenskog	14270.89	117.81	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Stavanger	14344.27	118.41	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Tokke	14646.46	120.91	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Sola	14980.13	123.66	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Sørfold	15050.30	124.24	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Nore og Uvdal	15218.16	125.63	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Årdal	15356.84	126.77	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Oppegård	15638.41	129.09	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Hole	15667.43	129.33	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Aremark	15947.98	131.65	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Valle	15966.96	131.81	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Lærdal	16007.19	132.14	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Hemsedal	16118.42	133.06	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Hol	16270.01	134.31	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Vinje	16454.73	135.83	0.00	0	0	0	0.00	0.00

Namsskogan	16481.29	136.05	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Asker	16899.90	139.51	0.00	0	0	0	0.00	0.00
Oslo	17508.55	144.53	-549.04	-137177	-137177	0	-549.04	-274.52
Åseral	18287.04	150.96	-1327.53	-573	-573	0	-1327.53	-663.77
Ulvik	18344.16	151.43	-1384.65	-853	-853	0	-1384.65	-692.32
Suldal	18691.82	154.30	-1732.31	-3536	-3536	0	-1732.31	-866.16
Bærum	18827.19	155.42	-1867.68	-93001	-93001	0	-1867.68	-933.84
Hjelmeland	19286.75	159.21	-2327.25	-3198	-3198	0	-2327.25	-1163.62
Tydal	21604.94	178.35	-4645.43	-2258	-2258	0	-4645.43	-2322.72
Forsand	23276.72	192.15	-6317.22	-3162	-3162	0	-6317.22	-3158.61
Sirdal	25043.18	206.73	-8083.67	-7021	-7021	0	-8083.67	-4041.84
Aurland	25795.83	212.94	-8836.32	-8050	-8050	0	-8836.32	-4418.16
Eidfjord	34101.83	281.51	-17142.32	-8923	-8923	0	-17142.32	-8571.16
Modalen	38011.70	313.78	-21052.19	-3600	-3600	0	-21052.19	-10526.09
Bykle	50519.03	417.03	-33559.52	-14548	-14548	0	-33559.52	-16779.76